

Prezident İlham Əliyev Beynəlxalq Qadınlar Günü münasibətilə Azərbaycan qadınlarını təbrik edib

Prezident İlham Əliyev 8 Mart - Beynəlxalq Qadınlar Günü münasibətilə Azərbaycan qadınlarını təbrik edib.

Təbrikdə dövlətimizin başçısı milli varlığımızın ifadəsi olan zəngin mədəni-mənəvi irsimizin, ana dilimizin və adət-ənənələrimizin əsrlərdən bəri qorunub saxlanması Azərbaycan qadınlarının müstəsna xidməti olduğunu bildirir. Prezident qeyd edir ki, tariximizin mürəkkəb sosial-siyasi dəyişikliklərlə müşayiət olunduğu dövrlərdə qadınlar cəmiyyətin sarsılmaz mənəvi dayacağına çevriliblər. XX yüzilliyin ilk onilliklərində, bəzi qabaqcıl ölkələrin qadınlarından daha əvvəl seçki hüququ qazanaraq ictimai və mədəni həyatın müxtəlif sahələrində fəal iştirak etmələri onların gələcək uğurlarının da rəhni olub. Qürurverici haldır ki, müsəlman Şərqi qadınlar arasında incəsənətin, elmin və texnikanın bir çox sahələri üzrə ilk addımı məhz mənəviyyatında milliliklə müasirliyin əsl vəhdətini yaratmış Azərbaycan qadını atıb.

Dövlətimizin başçısı vurğulayır ki, Azərbaycan qadınları maarifpərvər sələflərinin davamçıları olaraq son yüz ildə ölkəmizin xüsusən təhsil, səhiyyə və mədəniyyət sistemlərinin yeni əsaslar üzərində qurulması işində əzmkarlıq göstərərək və nailiyyətlərlə dolu parlaq bir yol keçiblər. Onlar müstəqilliyin bərpasından sonra istiqlal ideallarına sədaqətlə milli dövlətçiliyin təməlinin möhkəmləndirilməsi və ölkəmizin hazırkı simasının müəyyənləşməsində mühüm rol oynayıb, bu gün də bilik və bacarıqlarını dinamik inkişaf yolunda inamla irəliləyən respublikamızın iqtisadi, mədəni və elmi potensialının artırılmasına sərf edirlər. Yüksək ictimai mövqe və nüfuzları Azərbaycan qadınlarının hüquq və azadlıqlarının tam təmin edilməsinin nəticəsidir və müasir həyatımızın ən əlamətdar hadisələrindəndir.

“Əminəm ki, siz Azərbaycan xanımları ailə dəyərlərimizin bundan sonra da layiqincə yaşadılmasına çalışacaq, gənc nəslin Vətənə, torpağa məhəbbət, müstəqil dövlətçiliyə və azərbaycançılıq məfkurəsinə sədaqət ruhunda tərbiyəsinə böyük diqqət yetirəcək, ölkəmizin davamlı yüksəlişi naminə töhfələrinizi əsirgəməyəcəksiniz”, - deyərək Prezident təbrikdə qeyd edir.

AZƏRTAC

Azərbaycan elmi dünyaya uğurla inteqrasiya edir

Məhəmməd Peyğəmbər: “Elm öyrənmək hər bir müsəlmana vacibdir”

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyevin 9 aprel 2018-ci il tarixli Sərəncamı ilə hər il martın 27-si ölkəmizdə “Elm günü” kimi qeyd olunacaq. Ölkə başçısının bu Sərəncamı elmin inkişafına göstərilən diqqət və qayğının bariz nümunəsi, elm amilinin ölkədə hərəkətverici qüvvəyə çevrilməsi istiqamətində həyata keçirilən dövlət siyasətinin tərkib hissəsidir.

Son illər ölkəmizdə elmin nüfuzunun yüksəldilməsi, cə-

miyyətin inkişafında onun əhəmiyyətinin artırılması, elmi fəaliyyətin stimullaşdırılması sahəsində bir sıra dövlət əhəmiyyətli tədbirlər həyata keçirilib. Elmi fəaliyyətin təşkili, idarə edilməsi, inkişafı, innovasiya fəaliyyətinin dəstəklənməsi və nailiyyətlərin stimullaşdırılması sahələrində xeyli irəliləyiş və yenilik əldə olunub.

Bununla yanaşı, müasir dövrün çağırışları yüksəkixtisaslı elmi və elmi-pedaqoji

kadrların attestasiyasının aparılması ilə əlaqədar vahid dövlət siyasətinin gerçəkləşdirilməsində, elmi fəaliyyətin mövcud potensiala uyğun monitorinqi, qiymətləndirilmə və proqnozlaşdırılma mexanizmlərinin təkmilləşdirilməsində, səmərəli istifadəsində qabaqcıl beynəlxalq təcrübənin, yeni idarəetmə modelləri və innovativ həllərin tətbiqini zəruri edir.

⇒ Davamı 6-cı səhifədə

Azərbaycanın Birinci vitse-prezidenti Mehriban Əliyeva Roma Papası Fransiskə təbrik məktubu ünvanlayıb

Azərbaycan Respublikasının Birinci vitse-prezidenti Mehriban Əliyeva Roma Papası Fransisk Həzrətlərinə Tac-qoyma Günü'nün ildönümü münasibətilə təbrik məktubu göndərmişdir.

AZƏRTAC xəbər verir ki, məktubda Müqəddəs Taxt-Tac ilə Azərbaycan arasında əlaqələrin yüksək səviyyədə olması vurğulanır, ikitərəfli əməkdaşlığın dinlərarası və mədəniyyətlərarası dialoqun möhkəmləndirilməsinə, ümumdünya mədəni irsinin qorunmasına gələcəkdə də böyük töhfələr verəcəyinə ümid ifadə edilir.

“Dinlərarası və sivilizasiyalararası dialoqdan əməkdaşlığa doğru” mövzusunda beynəlxalq konfrans keçirilib

⇒ Bax: səh. 3-4

Azərbaycanda təhsilin inkişafı dövlət siyasətinin strateji istiqamətlərindən biridir

⇒ Bax: səh. 5

Tələbələr Heydər məscidini ziyarət ediblər

⇒ Bax: səh. 12

Soyqırım Gününa həsr edilmiş “dəyirmi masa”

⇒ Bax: səh. 11

Erməni vəhşiliyinin Quba izləri...

⇒ Bax: səh. 14

Prezident İlham Əliyevin Novruz bayramı münasibətilə Azərbaycan xalqına təbriki

- Əziz həmvətənlər, mən sizi Novruz bayramı münasibətilə ürəkdən təbrik edirəm. Novruz bayramı xalqımızın sevimli bayramıdır. Əsrlər boyu Azərbaycan xalqı Novruz bayramını qeyd edir. Bu bayramı biz yaxşı nəticələrlə qarşılayırıq. Azərbaycan uğurla və hərtərəfli inkişaf edir. Qarşıda duran bütün vəzifələr icra edilir. Azərbaycan dövləti dərin milli-mənəvi köklər üzərində qurulubdur. Novruz bayramı bizim milli sərvətimizdir.

Keçən Novruz bayramından ötən dövr ərzində bir çox önəmli hadisələr baş vermişdir. Aprel ayında prezident seçkiləri keçirilmişdir və Azərbaycan xalqı yenidən mənə böyük etimad göstərmişdir, böyük dəstək göstərmişdir. Bu dəstəyə və inama görə doğma xalqıma minnətdaram. Mən bu dəstəyi son illər ərzində görülmüş işlərə verilən qiymət kimi qəbul edirəm, eyni zamanda, prezident seçkiləri ərəfəsində elan edilmiş islahatların yeni mərhələsinə göstərilən dəstək kimi qəbul edirəm. Prezident seçkilərdən sonra genişmiqyaslı islahatlar aparılmağa başlanmışdır. Bu islahatların nəticələrini Azərbaycan xalqı artıq görür və bundan sonra da görməkdədir.

Novruz bayramından iki ay sonra ölkəmizin həyatında çox önəmli hadisə baş vermişdir. May ayında Cənub Qaz Dəhlizinin rəsmi açılışı olmuşdur. Bu, tarixi layihədir. Bu layihənin icrası ölkəmizin uzunmüddətli, dayanıqlı inkişafını təmin edəcək, bizim siyasi və iqtisadi maraqlarımızı qoruyacaq. May ayında digər böyük layihə istifadəyə verildi, biz Ələt Beynəlxalq Dəniz Ticarət Limanının açılışını qeyd etdik. Bu limanın və 2017-ci ildə Bakı-Tbilisi-Qars dəmir yolunun fəaliyyətə başlaması Azərbaycanı Avrasiya məkanında önəmli beynəlxalq nəqliyyat mərkəzinə çevirib. Biz bu gün uğurla Şərqi-Qərbi və Şimal-Cənub nəqliyyat dəhlizlərinin fəaliyyətinə tökan veririk. Azərbaycan hər iki layihədə uğurla fəaliyyət göstərir. Deyə bilərəm ki, bu layihələrdə 10-dan çox ölkə iştirak edir, ancaq yalnız bir ölkə - Azərbaycan həm Şimal-Cənub, həm Şərqi-Qərbi nəqliyyat dəhlizlərində fəal iştirak edir və bir çox təşəbbüslərin müəllifi olmuşdur.

İyun ayında digər tarixi hadisə baş vermişdir - TANAP qaz kəmərinin açılış mərasimi keçirilmişdir. Bu layihənin həyata keçirilməsi bütövlükdə Cənub Qaz Dəhlizinin fəaliyyətə başlaması üçün əsas şərtidir. Biz bu tarixi hadisəni uğurla qeyd etdik və bu gün Azərbaycan qazının əlavə həcmi TANAP xətti ilə dünya bazarlarına nəql edilir.

Biz keçən il üçüncü peyki orbitə buraxdıq və bir daha göstərdik ki, texnoloji baxımdan Azərbaycan çox uğurla, sürətlə inkişaf edir. Kosmik sənayenin inkişafı bizim prioritetlərimizdən biridir.

Keçən il biz regionların sosial-iqtisadi inkişafına dair üçüncü Dövlət Proqramının icrasını təmin etdik. Proqram artıqlaması ilə icra edildi və üç proqramın icrası böyük dəyişikliklərə gətirib çıxardı. Biz demək olar ki, bütün infrastruktur layihələrimizi yenidən qurduq. Azərbaycan infrastruktur baxımından çox sürətlə inkişaf edir. Təkcə onu demək kifayətdir ki, biz üç proqram çərçivəsində elektrik enerjisini ixrac etməyə başlamışdıq, ölkə daxilində təminat tam təşkil edilir. Baxmayaraq ki, əvvəlki illərdə biz idxaldan asılı idik. Biz qazlaşdırmanı 95 faizə çatdırmışdıq və bu, dünya miqyasında ən böyük, ən yüksək göstəricilərdən biridir. Şəhərlərimizin əksəriyyətinə təmiz içməli su xətləri çəkildi və bu proses davam etdirilir. On beş min kilometr yeni yol çəkildi və Davos Ümumdünya İqtisadi Forumunun hesablamalarına görə yol infrastrukturunun səviyyəsi, keyfiyyəti baxımından Azərbaycan dünya miqyasında 34-cü yerdədir. Sosial infrastruktur obyektləri inşa olundu, 3200-dən çox məktəb, 640-dan çox tibb müəssisəsi tikildi və ya yenidən quruldu. İki milyondan çox yeni iş yeri yaradılmışdır. Əhali isə 1,6 milyon artmışdır.

Bizim beynəlxalq mövqelərimiz möhkəmlənir. Azərbaycan bu gün bir çox ölkələrlə çox səmərəli, işgüzar, ikitərəfli münasibətlər qurub. Bir çox hallarda Azərbaycan çoxtərəfli əməkdaşlıq formatının təşəbbüskarıdır. Qonşu dövlətlərlə əlaqələrimiz yeni mərhələyə qədəm qoyub. Hər bir ölkə üçün qonşularla münasibətlərin inkişafı xüsusi əhəmiyyət daşıyır.

Çox şadam ki, biz qonşu ölkələrlə səmərəli, işgüzar, qarşılıqlı hörmət əsasında münasibətlər qura bildik. Müsəlman ölkələri ilə əlaqələrimiz inkişaf edir və İslam Əməkdaşlıq Təşkilatı Azərbaycanın bu sahədəki fəaliyyətini yüksək qiymətləndirir. İslam həmrəyliyinə verdiyimiz töhfə bütün müsəlman aləmində yüksək qiymətləndirilir.

Keçən ilin yay aylarında Avropa İttifaqı ilə tərəfdaşlıq prioritetləri sənədi paraflandı. Bu, çox önəmli sənəddir. Xüsusilə nəzərə alsaq ki, orada Azərbaycanın ərazi bütövlüyü, suverenliyi, sərhədlərin toxunulmazlığı ilə bağlı xüsusi paraqraflar var, xüsusi fikirlər əks olunub. Bu, əlbəttə ki, çox önəmli məsələdir, xüsusilə Ermənistan-Azərbaycan Dağlıq Qarabağ münaqişəsinin həlli üçün bunun çox böyük əhəmiyyəti var.

Münaqişənin həllinə gəldikdə, Azərbaycanın mövqeyi dəyişməz olaraq qalır. Bu münaqişə yalnız ölkəmizin ərazi bütövlüyü çərçivəsində öz həllini tapmalıdır. Dağlıq Qarabağ bizim tarixi diyarımızdır və münaqişənin tezliklə həlli yalnız beynəlxalq hüququn norma və prinsipləri əsasında olmalıdır. Bilirsiniz ki, Ermənistan tərəfi danışıqlar formatının dəyişdirilməsi ilə bağlı məsələlər qaldırıb. Ancaq təbii ki, Azərbaycan bunu qəbul edə bilməz. Eyni zamanda, Minsk qrupunun həmsədr ölkələrinin səfirləri - Amerika, Fransa, Rusiyanın nümayəndələri ciddi bəyanat verərək bildirdilər ki, format dəyişməz olaraq qalmalıdır. Həmçinin Avropa İttifaqının yüksək vəzifəli şəxsləri oxşar bəyanatla çıxış etmişlər. Yəni, bu, Ermənistana birmənalı ciddi siqnaldır, eyni zamanda, onu göstərir ki,

Azərbaycanın mövqeyi daha da böyük dəstək qazanır.

Münaqişənin həlli regionda sülhün, sabitliyin təmin olunmasına gətirib çıxaracaq. Əlbəttə, Azərbaycan çalışır və çalışacaq ki, bu məsələ tezliklə ancaq beynəlxalq hüququn norma və prinsipləri əsasında, ölkəmizin ərazi bütövlüyü çərçivəsində öz həllini tapsın.

Biz bununla bərabər, əlbəttə ki, öz hərbi gücümüzü artırırıq. Ötən il keçirilmiş iki hərbi parad bizim hərbi gücümüzü bütün dünyaya nümayiş etdirib. Bu il və bundan sonrakı illərdə biz ordu quruculuğu üçün nə lazımsa onu da edəcəyik. Bizim hərbi hissələrimizin demək olar ki, mütləq əksəriyyəti yenidən qurulub. Azərbaycan Ordusu ən müasir texnika ilə təchiz edilir və döyüş qabiliyyətimiz gündən-günə artır. Bu gün Novruz bayramını, o cümlədən Cocuq Mərcanlıda qeyd edirlər. Cocuq Mərcanlının qurulması, bərpası, yenidən oraya həyatın qayıtması bizim tarixi nailiyyətimizdir. Cocuq Mərcanlı bu gün Azərbaycan xalqının əyilməz ruhunun təzahürüdür.

Bildiyiniz kimi, bu gün Azərbaycan islahatlarının yeni mərhələsinə qədəm qoyub. İslahatlar hərtərəfli. İqtisadi islahatlar bizə imkan verir ki, əlavə gəlirlər əldə edilsin və büdcə gəlirlərimiz artıb. Bu ilin yanvar-fevral aylarında büdcə daxilolmaları 150 milyon manat səviyyəsində artıb. Bu, bizə imkan verir ki, həmin vəsaiti sosial layihələrə yönəldək. Qeyd etdiyim kimi, ciddi islahatlar üzərində işlər keçən il prezident seçkilərindən sonra başlamışdır. Bu gün isə çox ciddi sosial paket təsdiqləndi və bu sosial təşəbbüslər nəticəsində

3 milyondan çox insan öz maddi vəziyyətini, maliyyə vəziyyətini yaxşılaşdırmış olur. Bildiyiniz kimi, minimum əməkhaqqı və minimum pensiya təxminən 40 faiz artmışdır. Sosial müavinətlər təqribən orta hesabla iki dəfə artmışdır. Köçkünlərə verilən müavinət 50 faiz artmışdır. Tələbələrə verilən müavinətlər, şəhid ailələrinə verilən müavinətlər, digər sosial ödənişlər artıb. Çoxmənzilli binaların sənədləşdirilməsi ilə bağlı müvafiq Fərman imzalanıb. Problemlə kreditlərin həlli ilə bağlı çox ciddi Fərman imzalanıb. Onu deyə bilərəm ki, bu Fərmanın dünyada bənzəri yoxdur və bu Fərman 800 min insanı əhatə edir. Yəni, Azərbaycan dövləti bir daha göstərir ki, öz vətəndaşının yanındadır.

Bizim iqtisadi gücümüz artdıqca sosial məsələlər daha da geniş miqyasda öz həllini tapacaqdır. İqtisadi artım isə göz qabağındadır. Bu ilin iki ayında ümumi daxili məhsul 3 faiz artmışdır. Bu, son illər ərzində ən yüksək göstəricidir. Sənaye istehsalı 4,6 faiz artmışdır. Bu da yaxşı göstəricidir. Ancaq ən böyük artım qeyri-neft sektorunda sənaye istehsalına aiddir. Burada artım 15,5 faizdir. Hesab edirəm ki, bu, dünya rekordudur və son illər ərzində aparılan düşünülmüş ciddi iqtisadi islahatlar siyasətinin nəticəsidir.

İslahatlar dərinləşəcək. İslahatlara alternativ yoxdur. Siyasi islahatlar, iqtisadi islahatlar, sosial sahədə islahatlar, məhkəmə-hüquq sistemində islahatlar, - artıq müvafiq göstərişlər verilib və sənədlər paketi hazırlanır, - təhsil, səhiyyə sahələrində, hər bir sahədə, Azərbaycan yeni dövrə qədəm qoyub. Azərbaycan yeniləşir, Azərbaycan güclənir və müasirləşir. Biz dərin milli-mənəvi köklər üzərində güclü dövlət qurmuşuq. Azərbaycan tarixdə heç vaxt indiki qədər güclü olmamışdır. Ancaq o demək deyil ki, əldə edilmiş bu nailiyyətlərlə kifayətlənməliyik. Əldə edilmiş nailiyyətlər bizi gələcəyə daha da nikbinliklə baxmağa həvəsləndirir, buna sövq edir.

Mən tam əminəm ki, bu il biz uğurla başa vuracağıq. Bundan sonra Azərbaycan yalnız və yalnız inkişaf və tərəqqi yolu ilə gedəcək, vətəndaşların sosial vəziyyəti ildən-ilə yaxşılaşacaq.

Əziz həmvətənlər, sizi bu gözəl Bahar bayramı münasibətilə bir daha ürəkdən təbrik edirəm. Sizə cansağlığı, xoşbəxtlik arzulayıram. Bayramınız mübarək olsun.

AZƏRTAC

“Dinlərarası və sivilizasiyalararası dialoqdan əməkdaşlığa doğru” mövzusunda beynəlxalq konfrans keçirilib

Martin 5-də Bakıda Dini Qurumlarla İş üzrə Dövlət Komitəsinin (DQİDK) və Qafqaz Müsəlmanları İdarəsinin (QMİ) birgə təşkilatçılığı ilə “Dinlərarası və sivilizasiyalararası dialoqdan əməkdaşlığa doğru” mövzusunda beynəlxalq konfrans keçirilib.

Konfransda ABŞ-ın ölkəmizdə səfərdə olan nümayəndə heyətinin üzvləri, Kabardino-Balkar Respublikasının müftisi, İmam Əbu-Hənifə adına Şimali Qafqaz Universitetinin rektoru, o cümlədən tanınmış dövlət, din və elm xadimləri, dini konfessiya rəhbərləri, dövlət, hökumət və ictimaiyyət nümayəndələri iştirak ediblər.

Tədbiri giriş sözü ilə açan DQİDK-nın sədri Mübariz Qurbanlı Azərbaycanın münasibətlərindən danışdı. O bildirib ki, Azərbaycanın dövlət-din münasibətlərində uğurlarının səbəbi dinlə bağlı siyasətin lap başdan sağlam, düzgün istiqamətdə qurulmasıdır. Məhz ulu öndər Heydər Əliyevin diqqət və qayğısı nəticəsində ölkəmizdə din sahəsində sabitlik əldə edilib, dövlət-din münasibətlərinin beynəlxalq hüquq normaları müstəvisində tənzimlənməsi, dini konfessiyalar arasında dözümlülük mühitinin qorunub-saxlanması və daha yüksək səviyyədə inkişafı istiqamətində böyük işlər görülüb, dini icmaların və ibadət ocaqlarının fəaliyyəti üçün hüquqi-mənəvi şərait yaradılıb. Ulu öndərimiz Heydər Əliyevin əsasını qoyduğu dövlət-din münasibətləri modeli hazırda Prezident İlham Əliyev tərəfindən zamanın tələblərinə uyğun olaraq daha da gücləndirilib və elə bir səviyyəyə çatdırılıb ki, artıq bu model dünyada nümunə kimi qəbul olunur.

Dövlət Komitəsinin sədri vurğulayıb ki, əgər müstəqilliyimizin ilk illərində ölkəmiz dinlərarası, mədəniyyətlərarası, sivilizasiyalararası dialoqun iştirakçısı idisə, hazırda Azərbaycan dünyada beynəlxalq təhlükəsizliyə ciddi təhdid olan dini və etnik zəmində baş verən qarşıdurmaların qarşısının alınmasında öz əməli fəaliyyəti ilə hərəkətverici qüvvəyə çevrilib.

2016-cı ilin ölkəmizdə

“Multikulturalizm İli”, 2017-ci ilin isə “İslam Həmrəyliyi İli” elan edildiyini xatırladan Mübariz Qurbanlı bu addımların dünya xalqları və mədəniyyətləri arasında qarşılıqlı hörmət və anlayışı, əməkdaşlıq və dialoqu təşviq edən xoşməramlı çağırış olduğunu qeyd edib. O, bu istiqamətdə Qafqaz Müsəlmanları İdarəsi ilə birgə yüksək səviyyəli beynəlxalq konfranslar təşkil olduğunu bildirdi. Əlavə

edib ki, bu cür konfransların davam etdirilməsi məqsədilə Prezident İlham Əliyevin tapşırığı ilə QMİ-nin nəzdində Bakı Beynəlxalq Dinlərarası və Sivilizasiyalararası Əməkdaşlıq Mərkəzi yaradılıb.

Konfransda çıxış edən QMİ-nin sədri şeyxülislam Allahşükür Paşazadə deyib ki, Azərbaycanda milli və bəşəri dəyərlərə hər zaman böyük önəm verilib. Ölkəmizdə dini-mənəvi irsə ehtiram, müxtəlif mədəniyyətlərin dialoqu, tolerantlıq

ənənələri olduqca yüksək səviyyədədir. Milli və dini tolerantlıq dövlət səviyyəsində dəstəklənir. Etnik və dini müxtəliflik ölkəmizin milli sərvəti kimi dəyərləndirilir. “Bu, bizim qürur mənbəyimizdir. Təbii ki, burada siyasi iradə böyük önəm daşıyır. Dövlət-din

münasibətlərinin əsasını xalqımızın ümummilli lideri Heydər Əliyev qoyub və hazırda yüksək səviyyədə davam və inkişaf etdirilir. Prezident İlham Əliyev dünya miqyasında multikulturalizm ideyasının fəal təbliğatçısı, mədəniyyətlərarası əməkdaşlığa dair “Bakı Prosesi”nin müəllifidir. Ölkəmiz artıq mədəniyyətlərarası, dinlərarası dialoq dair mötəbər beynəlxalq tədbirlərin, o cümlədən Dini Liderlərin Ümumdünya Sammitinin keçirildiyi ənənəvi məkana çevrilib”, - deyərək QMİ sədri vurğulayıb. Qeyd edib ki, Prezident İlham Əliyevin global miqyasda dəyər kəsb edən təşəbbüsləri bəşəriyyətin ümumi inkişafına, sülh və dinc birgəyaşayış amallarına xidmət edir. Tolerantlıq ənənələrimizin, mədəni-mənəvi irsimizin təbli

ğində Heydər Əliyev Fondunun müstəsna xidmətləri var. Ölkəmizin Birinci vitse-prezidenti Mehriban xanım Əliyevanın yüksək mənəvi dəyərlərə dünya miqyasında ali himayəsi ən yüksək qiymətə layiqdir. Müasir Azərbaycan dini dəyərlərə ən yüksək ehtiramın, dini abidələrə, o cümlədən məscidlərlə yanaşı, xristian və yəhudi dini məbədlərinə dövlət səviyyəsində qayğı və himayənin mövcud olduğu nümunəvi məkandır. Azərbaycan müxtəlif sivilizasiyalar arasında tarixən oynadığı mənəvi körpü rolunu bu gün də layiqli şəkildə davam etdirir. Azərbaycanda din-dövlət münasibətlərinin yüksək səviyyəsi bütün bu uğurlarımıza rəvac verən məqamlardandır. Şeyxülislam Allahşükür Paşazadə vurğulayıb ki, konfessiyalararası

anlaşma, dinlərarası dialoq, müxtəlif din xadimlərinin əməkdaşlığı milyonlarla insan üçün ən gözəl nümunədir. Məzhəbindən asılı olmayaraq bölgə müsəlmanlarının tarixi dini mərkəzi olan Qafqaz Müsəlmanları İdarəsi dinlərarası dialoq sahəsində malik olduğu təcrübəni məhz bu istiqamətdə davam və inkişaf etdirir. QMİ nəzdində yaradılmış Bakı Beynəlxalq Dinlərarası və Sivilizasiyalararası Əməkdaşlıq Mərkəzinin fəaliyyəti məhz bu mərəmə xidmət edir. Dini Qurumlarla İş üzrə Dövlət Komitəsi ilə dini mərkəz arasında əməkdaşlıq öz bəhrəsini verir. Bu gün bütün problemlərin fəvqündə duran sülhün qorunması probleminin həllində, habelə terrorizmin, islamofobiyanın, antisemitizmin, ekstremizmin və radikalizmin qarşısının alınmasında dövlət rəhbərlərinin, ictimai və dini qurumların liderlərinin birgə əməkdaşlığı vacibdir.

ABŞ Etnik Anlaşma Fondunun prezidenti Mark Şnayer bildirib ki, Azərbaycan dinlərarası və məzhəblərarası münasibətlərə görə bütün dövlətlərə nümunə ola bilər. Burada multikulturalizmin ən gözəl forması mövcuddur. Azərbaycanda yüz illər ərzində tolerantlıq, dini dözümlülük formalaşmışdır. Qeyd edib ki, Azərbaycan Prezidenti bu münasibətlərin qorunub saxlanması üçün bütün səyləri göstərir. Bugünkü konfrans Azərbaycandakı dini konfessiyalarla ABŞ-dakı yəhudi və yevangelist xristian icmaları arasında əlaqələrin qurulması və gələcək əməkdaşlığın daha da dərinləşməsi baxımından olduqca əhəmiyyətlidir. M.Şnayer Azərbaycanın multikultural və tolerantlıq sahəsindəki modelinin dünya ölkələri sırasında qabaqcıl yer tutduğunu vurğulayıb.

Konfransda çıxış edən Azərbaycan Respublikası Prezidenti Administrasiyasının Millətlərarası münasibətlər, multikulturalizm və dini məsələlər şöbəsinin müdiri Etibar Nəcəfov ölkəmizin dövlət-din münasibətləri sahəsində qazandığı uğurlardan danışdı. Bildirib ki, Azərbaycan dövləti ölkə vətəndaşlarının dini etiqad azadlığına onların hüquq və azadlıqlarının tərkib hissəsi kimi yanaşır. Azərbaycan vətəndaşlarının dini etiqad azadlığının təmini ölkə qanunvericiliyində əksini tapıb. Azərbaycanda dövlət-din münasibətlərinin yüksək səviyyədə olmasına nümunə kimi ölkədə milli etiqad azadlığı ilə yanaşı, bütün din və məzhəblərin qanun qarşısında bərabər olması qeyd edilməlidir.

⇒ Davamı 4-cü səhifədə

“Dinlərarası və sivilizasiyalararası dialoqdan əməkdaşlığa doğru” mövzusunda beynəlxalq konfrans keçirilib

⇒ Əvvəli 3-cü səhifədə

“Azərbaycan əhalisinin 96 faizi müsəlmandır. Buna baxmayaraq, dövlət dinlər arasında heç bir ayrı-seçkiliyə yol vermir. Dövlət-din münasibətlərinə dair daha bir nailiyyət ondan ibarətdir ki, dövlət bütün dini icmaların hər birinə lazımi kömək, o cümlədən maliyyə dəstəyi göstərir. Son dövrlərdə Bakıda və regionda çoxsaylı kilsə və məbədlər, yəhudi sinaqoqları əsaslı təmir edilib”, - deyə şöbə müdiri vurğulayıb.

E.Nəcəfov bildirib ki, Azərbaycanda tolerantlıq mühitinin daha da gücləndirilməsi daim dövlətin nəzarətində saxlanılır. Ölkəmizdə dini azadlığın yüksək səviyyədə təmin edilməsi, bütün dini məzhəblərin qanun qarşısında bərabər olması, dini qurumlara dövlət dəstəyinin göstərilməsi öz məntiqi nəticəsi kimi ölkə daxilində dinlərarası münasibətlərin qarşılıqlı hörmət əsasında qurulmasına səbəb olub.

Multikulturalizmin Azərbaycan xalqının həyat tərzini müəvini deyən Milli Məclis sədrinin müavini Bahar Muradova bildirib ki, bu gün Azərbaycan dünyada dialoq mərkəzinə çevrilib, sülh çağırışları edən ölkə imici qazanıb. Ölkəmiz dayanıqlı inkişaf məqsədlərinə yüksək səviyyədə əməl edir. İnsan hüquq və azadlıqlarının təmin olunması istiqamətində böyük uğurlara nail olub. Azərbaycan BMT qarşısında götürdüyü bütün öhdəliklərə ciddi şəkildə əməl edir. Ölkəmizdə etiqad azadlığı əsaslı şəkildə təmin edilib.

Milli Məclis sədrinin müavini deyib: “Azərbaycan insanların etnik mənsubiyyətindən, dini inancından, dünyagörüşündən asılı olmayaraq vətəndaş cəmiyyəti quruculuğuna cəlb olunması və bərabər hüquqlarla təmin olunması istiqamətində müsləman Şərqi və digər dünyanı, demokratik cəmiyyətləri hədəf götürən insanlığın nailiyyətidir. Bu gün dinlər və dini konfessiyalar arasında, xalqlar və dinlər arasında harmoniyayı, dialoqu və əməkdaşlığı əldə etmək üçün hamının bu dünyaya və tələmizə cavabdeh olduğunu anlaması lazımdır”.

“İqls Vinqs” təşkilatının qurucusu və rəhbəri yepiskop Robert Störns ölkəmizin dinlərarası əməkdaşlığa verdiyi töhfələr barədə danışdı. R.Störns çıxışında Azərbaycandakı dinlərarası harmoniyayı, tolerantlığı, ölkəmizdə bütün dini bayramların xüsusi təmtəraqla qeyd edilməsini yüksək dəyərləndirib.

“Dini etiqad azadlığı yeganə hüquqlardandır ki, insan hüquqlarını sadaldıqda birinci yerdə olmalıdır”, - deyən Milli Məclisin İctimai birliklər və dini qurumlar komitəsinin sədri Siyavuş Novruzov qeyd edib ki, bu hüququn pozulması digər hüquqların da pozulmasına səbəb olur. S.Novruzov bildirib

ki, Azərbaycanda həm qanunun aliliyi, həm də ənənələrin möhkəmliyi dini münasibətlərin inkişafına xidmət edir. “Dini etiqad azadlığı həm təbii, həm də konstitusiyaya ilə tənzimlənən yeganə hüquqdur. İnsan hüquqları arasında dini etiqad azadlığının xüsusi önemi var. Çünki istənilən dini etiqad azadlığına qarşı atılan addım insanların digər hüquqlarının pozulmasına gətirib çıxarır. Ölkəmizdə dini etiqad azadlığı yüksək səviyyədə təmin olunub. Əlbəttə ki, cəmiyyətlərin, ölkələrin dayanıqlı inkişafı üçün dövlət-din münasibətləri çox böyük əhəmiyyətə malikdir. Azərbaycanda bu münasibətlər ən yüksək səviyyədə tənzimlənir”, - deyərək parlamentin komitə sədri vurğulayıb.

Konfransda çıxış edən Milli Məclisin Elm və təhsil komitəsinin sədri, Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının vitse-prezidenti, akademik İsa Həbibbəyli qeyd edib ki, artıq dünyanın müxtəlif ölkələrində, o cümlədən Azərbaycanda dinlərarası münasibətlər, mədəniyyətlər və sivilizasiyalar arasında dialoq vasitəsilə bəşəriyyəti yeni bir nizama gətirmək, ədalətli bir cəmiyyət qurmaq fikrinə daha çox istinad edilir. Bu nəzəriyyə

yə dünyada özünü təsdiq etməkdədir.

İsa Həbibbəyli deyib: “Prezident İlham Əliyevin rəhbərliyi ilə ölkəmizdə dialoq mühitinin formalaşması və möhkəmlənməsi istiqamətində aparılan iş Azərbaycanı multikultural və tolerant ölkə modelinə səviyyəsinə qaldırır. Azərbaycanda bütün dinlərin, təriqətlərin nümayəndələri tolerant bir mühitdə, dinc, yanaşı fəaliyyət göstərirlər. Bunun sayəsində ölkəmizdə ictimai-siyasi sabitlik hökm sürür”.

Komitə sədri qeyd edib ki, dinlərarası və sivilizasiyalararası münasibətlərin ayrı-ayrı aspektlərinin, təcrübələrinin və modellərinin belə konfranslar vasitəsilə beynəlxalq müstəvidə daha çox müzakirə olunması və tolerantlığın Azərbaycan modelinin örnək kimi dünya ölkələrinin nümayəndələrinə çatdırılmasının böyük əhəmiyyəti var.

Milli Məclisin deputatı Mixail Zabelin Azərbaycanın çoxmillətli ölkə olduğunu bildirərək ölkədə müxtəlif din və dillərin nümayəndələrinə qayğı və həssas münasibət bəslənir.

Milli Məclisin deputatı Yevda Abramov isə qeyd edib ki, bu gün dünyada dinlərarası və sivilizasiyalararası dialoqa böyük ehtiyacı var. Azərbaycanda tolerantlıq mühitinin dövlət səviyyəsində qorunub saxlanılmasına həmişə xüsusi diqqət yetirilib. O, konfrans iştirakçılarının Azərbaycan həqiqətlərini, tolerantlıq mühitinin təbliğatçılarna çevriləcəyinə əminliyini ifadə edib.

Rusiyanın Kabardin-Balkar Respublikasının müftisi Həzrətəli Casayev çıxışında Azərbaycandakı nümunəvi dövlət-din mü-

nasibətlərdən bəhs edib. Bildirib ki, qloballaşma və inteqrasiya proseslərinin geniş vüsət aldığı müasir dünyada islamofobiya, antisemitizm, ksenofobiya halları müşahidə olunur. Terrorizm, separatçılıq, dindən sui-istifadə halları artır. Bu cür hadisələrin yaşandığı bir zamanda Azərbaycanın dünyaya təqdim etdiyi multikulturalizm modelinə və mədəniyyətlərarası dialoqa ciddi ehtiyac var. Azərbaycandakı tolerant mühit təkə bölgədə deyil, bütün beynəlxalq aləmdə yüksək qiymətləndirilir.

Konfransın Braziliyadan, BƏƏ-dən, ABŞ-dən olan iştirakçıları Teofilo Key Hayaşi Marcelino, Benjamin Riçard, Adam Daniel Mesa çıxış edərək, ölkəmizdəki multikultural dəyərlərdən, dinlərarası harmoniyadan və bu sahədə əldə edilən nailiyyətlərdən bəhs ediblər.

Rus Pravoslav Kilsəsi Bakı və Azərbaycan Yeparxiyasının arxiyepiskopu Aleksandr, Bakı şəhəri Dağ Yəhudiləri Dini İcmasının sədri Melih Yevdayev, Azərbaycan Respublikasında Katolik Kilsəsinin Apostol Prefekturasının yepiskopu Vladimir Fekete, Avropa Yəhudilərinin Bakı Dini İcmasının sədri Aleksandr Şarovski, Alban-Udi Xristian İcmasının rəhbəri Robert Mobili, Gürcü Yəhudilərinin Bakı Dini İcmasının sədri Abiq Çaruxçev, Bakı şəhəri Yevangelist Məsihi Baptistlərinin “Aqape” Dini İcmasının pastoru Samir Sadıqov, Xilaskar Yevangelist Lüteranlarının Bakı Dini İcmasının sədri Vera Nesterova, Bakı şəhəri “Azərbaycan Bibliya Cəmiyyəti” Xristian Dini İcmasının rəhbəri Rasim Xəlilov çıxışlarında Azərbaycanda bütün dini konfessiyaya nümayəndələrinə yaradılan bərabər hüquqlu şəraitdən, bu sahəyə göstərilən dövlət qayğısından bəhs ediblər. Onlar Azərbaycanın tolerantlıq və multikulturalizm sahəsindəki təcrübəsinin bütün dünyada təbliğ və təşviq edilməsinin vacibliyini diqqətə çatdırıblar.

Sülh, əməkdaşlıq naminə bir araya gələn ölkələr və dinlər arasında ünsiyyət platformasının daha da dərinləşdirilməsi istiqamətində müzakirələrlə başa çatan konfransdan sonra yerli və beynəlxalq mətbuat nümayəndələri üçün brifinq keçirilib, jurnalistləri maraqlandıran suallar ətrafı cavablandırılıb.

Qeyd edək ki, konfrans çərçivəsində Azərbaycanın tarixi-dini abidələrinin fotoşəkillərindən ibarət sərgi təşkil olub.

AZƏRTAC

Azərbaycanda təhsilin inkişafı dövlət siyasətinin strateji istiqamətlərindən biridir

Prezident İlham Əliyev və Birinci vitse-prezident Mehriban Əliyeva mədəniyyət və incəsənət xadimlərinin bir qrupu ilə görüşüblər. Bu görüşdə dövlətimizin başçısı ölkədə təhsil sahəsində aparılan islahatlar və onların nəticələrindən bəhs edib.

Azərbaycan İlahiyyat İnstitutunun (Aİİ) rektoru Ceyhun Məmmədov təhsil sahəsində aparılan islahatların müsbət nəticələri ilə bağlı fikirlərini AZƏRTAC-ın müxbiri ilə bölüşüb.

O qeyd edib ki, Azərbaycanda hər bir sahədə müşahidə olunan inkişaf tendensiyası təhsil sektorunda da nəzərə çarpmaqdadır. Bu inkişafın əsasında, şübhəsiz,

siz, ulu öndər Heydər Əliyevin ideyaları, həmin ideyaların işığında həyata keçirilən siyasi-strateji kurs dayanır və bu siyasi xətt Prezident İlham Əliyev tərəfindən uğurla davam etdirilir.

Ölkəmizdə son illərdə təhsilin inkişafı ilə bağlı həyata keçirilən tədbirlər deməyə əsas verir ki, Azərbaycan öz gələcəyini daha etibarlı və inamlı görmək əzmindədir. Prezident İlham Əliyevin təhsilin inkişafına göstərdiyi diqqət və qayğı onu təsdiqləyir ki, bu mühüm amil dövlət siyasətinin mühüm strateji istiqamətlərindən biridir.

Prezident İlham Əliyevin "Təbii sərvətlər tükənən dəyərlərdir, ancaq təhsil, bilik, elm əbədi, hər bir ölkənin gücləndirilməsinə

töhfə verən amildir" fikrini xatırladan institutun rektoru Ceyhun Məmmədov bildirib ki, mükəmməl təhsil, həmçinin güclü və mütərəqqi ölkə deməkdir. Dünya əlminə böyük töhfələr bəxş edən dövlətlər sırasında olan Azərbaycan elm, təhsil sahəsində əhə-

miyyətli nailiyyətlər qazanıb. Bu gün elm və təhsil sahəsində yüksəkixtisaslı kadrların hazırlanması, onlara daim qayğı göstərilməsi, cəmiyyətdə alimlərin, elm və təhsil işçilərinin nüfuzunun artırılması istiqamətində bir sıra mühüm qərarların qəbul edilməsi ən aktual məsələlərdəndir. Bu, dövlətin müəyyənləşdirdiyi təhsil strategiyasının tələbidir.

Prezident İlham Əliyevin mədəniyyət və incəsənət xadimlərinin bir qrupu ilə görüşü zamanı gənc nəslin milli ruhda tərbiyə olunması ilə bağlı fikirlərini xatırladan Ceyhun Məmmədov deyib: "Təsədüfi deyil ki, bir ilini arxada qoyduğumuz Azərbaycan İlahiyyat İnstitutunun yaradılması da məhz xalqı-

mızın tarixi ənənələrinə söykənən və dövlət siyasətinin məntiqi nəticəsi olan yüksək dini-mənəvi mühitin qorunub saxlanılmasını və inkişaf etdirilməsini, dini fəaliyyətin təşkili sahəsində yüksəkixtisaslı kadrların hazırlanmasını təmin etmək məqsədini daşıyır.

Bu mənada, Azərbaycan İlahiyyat İnstitutu dövlətin xüsusi diqqət və qayğısı ilə əhatə olunub. İnstitutda təhsil ödənişsizdir, tələbələr bütün fənlər üzrə pulsuz dərslərlə təmin ediləblər. Gələcəkdə tələbələrə pulsuz geyim, yemək və yataqxana ilə təmin olunması da nəzərdə tutulur.

Biz çalışırıq ki, tələbələrə millət və vətənpərvərlik ruhunun daha da gücləndirilməsi, mənəvi dəyərlərin təbliği istiqamətində müxtəlif tədbirlər həyata keçirək. Həmçinin gənclərimizi dərin və hərtərəfli biliyə, bacarığa, yüksək mədəniyyətə, mütərəqqi dünyagörüşünə malik şəxsiyyətlər kimi yetişdirməyə çalışırıq".

Xocalı soyqırımını xarici ölkə mətbuatında

Türkiyənin "Anadolu" xəbər agentliyi və "Millet" qəzeti yazır...

Türkiyənin "Anadolu" xəbər agentliyi və "Millet" qəzetində Azərbaycan İlahiyyat İnstitutunun Xocalı faciəsinin 27-ci ildönümü ilə bağlı hazırladığı məqalə dərc olunub.

"Xocalı soyqırımını unutmayaq, unudurmayaq!" başlıqlı məqalədə qeyd olunur: "Türkmənçay müqaviləsindən sonra böyük axınla qədim Azərbaycan torpaqlarında məskunlaşdırılan erməni-

lər öz havadarlarının dəstəyi ilə azərbaycanlıları doğma yurdlarından çıxararaq, özgə yurdda özlərinə "vətən" yaratmağa nail oldular. Sözügedən müqavilədən sonra, onlar qədim Azərbaycan torpaqları olan İrəvan, Göyçə, Zəngəzur, Dərələyəz, Ağbaba, Vedi, Dərəçiçək və digər mahallara yerləşdirildilər. Zaman keçdikcə, yerli azərbaycanlı əhalini zorla öz vətənlərindən köçürməklə didərgin salmağa müvəffəq oldular".

Məqalədə qeyd olunur ki, qonşu dövlətin "azərbaycanlısız Ermənistan" siyasəti 1988-ci ildə öz zirvə nöqtəsinə çatmış, yüzminlərlə həmvətənimiz öz doğma ata-baba yurdunu tərk etmək məcburiyyətində qalmışdır.

Məqalədə Xocalı soyqırımının dünya ictimaiyyəti tərəfindən tanınmasında Heydər Əliyev Fondu və bu fondun vitse-prezidenti Leyla xanım Əliyevanın xüsusi xidmətlərinin olduğu vurğulanır.

Küveytin "əl-Müctəma" jurnalının səhifələrində...

AMEA-nın akademik Z.M. Bünyadov adına Şərqsünaslıq İnstitutu Din və ictimai fikir tarixi şöbəsinin aparıcı elmi işçisi, Azərbaycan İlahiyyat İnstitutu (Aİİ) Dillər və ictimai fənlər kafedrasının müəllimi, fəlsəfə üzrə fəlsəfə doktoru Elvüsal Məmmədovun Xocalı soyqırımının 27-ci ildönümü ilə bağlı hazırladığı məqalə Küveytin "əl-Müctəma" jurnalında dərc olunub.

E.Məmmədovun "Azərbaycanlıların məruz qaldığı Xocalı qətləmi: bir gecədə baş vermiş faciə" sərlovhəli məqaləsində 1992-ci il fevralın 25-dən 26-na keçən gecə ermənilərin Xocalıya xaincəsinə hücumunu əks etdirən faktlar əksini tapıb.

Məqalədə azərbaycanlıların ermənilər tərəfindən zaman-zaman etnik təmizləməyə və soyqırımına məruz qaldıqları nəzərə çatdırılıb. İki yüz ildən artıq davam edən erməni vəhşilikləri 1988-ci ildə Ermənistan ərazisindən azərbaycanlılara qarşı son etnik təmizləmə siyasəti ilə nəticələnib. Bu, misilsiz bir qəddarlıq və vəhşiliklə həyata keçirilib, 250 min soydaşımız öz ata-baba yurdlarından qovularaq qaçqına çevrilib.

Məqalədə ümummilli lider Heydər Əliyevin Xocalı soyqırımını haqqında söylədiyi sözlər əksini tapıb: "Bütövlükdə Azərbaycan xalqına yönəldilmiş Xocalı soyqırımını öz aqlasız qəddarlığı və qeyri-insani cəza üsulları ilə bəşər tarixində bir vəhşilik aktıdır. Bu soyqırımı, eyni zamanda, bütün bəşəriyyətə qarşı tarixi bir cinayətdir".

Müəllif vurğulayıb ki, beynəlxalq insan haqlarına zidd əməl olan Xocalı soyqırımına siyasi və qanuni qiymət verilməli və bu qanlı hadisəni törədənlər beynəlxalq ədalət qarşısında cavab verməlidirlər.

Fazil Mustafa ilə görüş

Azərbaycan İlahiyyat İnstitutunda (Aİİ) millət vəkili Fazil Mustafa ilə görüş təşkil olunub.

Aİİ-nin rektoru Ceyhun Məmmədov tədbir iştirakçılarını salamlayaraq, əsas ümummilli lider Heydər Əliyev tərəfindən qoyulan dövlət-din siyasətini hazırda Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyevin və Birinci vitse-prezident Mehriban xanım Əliyevanın uğurla davam etdirdiyini vurğulayıb.

Rektor daha sonra bildirib ki, İnstitut tədrisin yüksək səviyyədə təşkil ilə yanaşı, müasir dövrümüzün tələblərinə cavab verən, zəngin dünyagörüşünə, dərin dini və dünyəvi biliklərə, güclü şəxsiyyətə malik mütəxəssislərin yetişdirilməsi məqsədi ilə davamlı tədbirlər və görüşlər təşkil edir.

İnstitutun müəllim və tələbə heyətinin iştirak etdiyi görüşdə millət vəkili Fazil Mustafa yetişməkdə olan gənc nəslin qarşısında duran prioritet məsələlərdən bəhs edib. Gələcəkdə uğur qazanmağın yollarını keçmişdə baş vermiş hadisələrin düzgün qiymətləndirilməsində və doğru təhlilində gördüyünü bildiren F. Mustafa gənclərə tariximizlə yanaşı, dinimizi də dərinlən öyrənməyin vacibliyini tövsiyə edib.

Millət vəkili görüş əsnasında tələbələrə intellektual səviyyəsinin yüksəlməsi üçün müxtəlif dillərdə mütaliənin əhəmiyyətini nəzərə çatdırıb. O, insanın şəxsiyyət kimi formalaşmasında təhsilin əhəmiyyətini, həm fərd, həm də dövlət kimi güclü olmanın tək yolunun keyfiyyətli təhsillə mümkün olduğunu bildirib.

Fazil Mustafa tələbələrə çoxsaylı suallarını cavablandıraraq, görüş iştirakçıları ilə fikir mübadiləsi aparıb. Sonda müəllifi olduğu kitabları tələbələrə hədiyyə edərək, onlara təhsildə uğurlar arzulayıb.

"Uğura gedən qısa yol" mövzusunda seminar

Azərbaycan İlahiyyat İnstitutunda (Aİİ) jurnalist, yazıçı Varis Yolçuyevin təqdimatında "Uğura gedən qısa yol" mövzusunda seminar təşkil olunub.

Aİİ-nin İslamşünaslıq kafedrasının müdiri, fəlsəfə üzrə fəlsəfə doktoru Əhməd Niyazov tədbir iştirakçılarını salamlayaraq, tələbələrə dünyagörüşünün zənginləşdirilməsində, elmi axtarıslara sövq edilməsində Azərbaycan İlahiyyat İnstitutunun müxtəlif mövzularla ardıcıl təşkil etdiyi "dəyirmi masa"lar, seminarlar, treninqlər və görüşlərin xüsusi rol oynadığını bildirib. Ə. Niyazov mövzunun əhəmiyyətinə toxunaraq, tələbələrdə, gənclərdə məsuliyyət vərdişlərinin aşılanması, o cümlədən, fərdi özünüifadə bacarıqlarının inkişaf etdirilməsində belə tədbirlərin keçirilməsinin vacibliyini vurğulayıb.

Jurnalist, yazıçı Varis Yolçuyev çıxışında qeyd edib ki, uğura aparan yol nə qədər mürəkkəb olarsa, bu yolda qətiyyətə addımlamağı bacarmaq lazımdır.

O bildirib ki, insan qarşısına qoyduğu məqsədə çatmaq üçün çalışmalı, mübarizə aparmalıdır: "Mən bu işin öhdəsindən gəlməliyəm", - deməlidir. "O zaman uğur qazanmaq mümkündür".

V. Yolçuyev yüzrlə kilometrlik bir yolun qət edilməsinin kiçik addımlardan başladığını bildirib. O qeyd edib ki, yaşanan hər günün sonunda insan öz-özünə hesabat verməli, nəyi pis, nəyi yaxşı etdiyi haqqında düşünməlidir.

Seminar maraqlı müzakirələrlə və suallarla davam edib.

Tarix və realıq kontekstində yas mərasimləri

Bəşər tarixinə nəzər salsaq, mərasimsiz və ayinsiz bir cəmiyyətə rast gəlmərik. Heç bir din tarix boyu bunlarsız mövcud olmayıb. Əslində bu, insanların inanc və mədəniyyətlərinin simvolik ifadəsidir. Xüsusilə, ölümlə əlaqəli mərasimlər bütün dövrlərdə mövcud olub, müxtəlif mədəniyyətlərdə məzmunca bənzər, lakin formaca fərqli şəkildə icra edilib. Arxeoloji tədqiqatlar Orta paleolit dövründən etibarən bu mərasimlərin mövcud olduğunu göstərir. Yazılı mənbələrdə isə Şumer, Assuriya, Hitit və Qədim Misir başda olmaqla dünyada mövcud olmuş, demək olar ki, bütün mədəniyyətlərdə, xüsusilə, ölümlə əlaqəli təmtəraqlı ayinlərin icra edildiyi qeyd edilib. Bu baxımdan ölüm təkə bioloji bir hadisə deyil, eyni zamanda, səbəb olduğu inanclar və mərasimlər baxımından mühüm ictimai-mədəni hadisədir. Ümumən mərasimlər hisslərimizin təzahürləridir. Yas mərasimlərinə olan ehtiyac isə ümumbəşəri bir hiss olan ölümün hüzn və kədərini üstümüzədən atma duyğusundan meydana gəlmişdir.

Dinlər tarixinə nəzər saldıqda, ayin və mərasimlərin müxtəlif formalarda icra olunduğunu görürük. Bəzi dinlərdə bu, xüsusi təmtəraqla, bəzilərində isə daha sadə formada icra edilir. Səməvi dinlərdə, xüsusən də İslam dinində mərasimlər təmtəraqlı şəkildə deyil, daha sadə və göstərişsiz şəkildə icra olunur. Peyğəmbərimizin həyatına və buyurduqlarına nəzər saldıqda bunu açıqca görmək mümkündür. Belə ki, "Cahiliyyət" adlanan İslamdan əvvəlki ərəb cəmiyyətinin mərasimlərində, xüsusən də yasla əlaqəli olanlarda ifratçılığın hökm sürdüyünü görürük. Bu dövrdə bir şəxs öldüyündə ətraf qəbilələrə qasidlər göndərilir, "Filankəs öldü, ərəblər məhv oldu" sözləri ilə ölüm xəbəri verilir, insanlar öz üzvlərini, yaxalarını yaralayır, saçlarını yolaraq yüksək səslə ağlayırdılar. Həmçinin yasa gələnlər üçün yas evində yemək bişirilirdi və qonaqlara paylanırdı. Peyğəmbərimiz bu adətlərin çoxunu ləğv etmiş, insanların yaxalarını və üzvlərini yaralayaraq özlərinə xətər yetirmələrini, nalə çəkərək ağlamalarını qadağan etmişdi. Lakin insanların öz yaxınlarının arxasından göz yaş tökmələrinin təbii bir hiss olduğunu nəzərə alaraq, ölünün arxasından səssizcə ağlamağı buyurmuşdu. Özü də oğlu İbrahim vəfat edərkən səssizcə göz yaşlarını axıtmuş, "Sən də ağlayırsan, ey Allahın elçisi?" sualının cavabında "Göz ağlayar, qəlb isə hüznənər", - deyərək bunun təbii və insani bir hiss olduğunu bildirmişdir. Həzrət Peyğəmbər, həmçinin yas tutmağı üç günlə məhdudlaşdırmış, ölü sahiblərinin hüzn səbəbi ilə gündəlik

işlərlə məşğul ola bilməyəcəyini nəzərə alaraq, ətrafdakı insanlardan yas evinə yemək aparmalarını istəmişdir; məsələn: Həzrət Əlinin qardaşı Cəfəri-Təyyar Mütə döyüşündə şəhid olduqda Peyğəmbərimiz öz yaxınlarına "Cəfərin ailəsinə yemək hazırlayıb aparın, çünki başlarına iş gəlib", - demiş və 3 gün ərzində hüznü ailəyə yemək göndərmişdir. Peyğəmbərimizin bu tətbiqatı İslam aləmində bir qayda olmuş, şəriət kitablarında üç gün müddətində ölən şəxsin ailəsinə yemək göndərmək müstəhəb, yeni bəyənən əməl, onların yanında və mənzilində yemək, qidalanmaq isə məkruh, yeni bəyənilməyən əməl hesab edilmişdir. Peyğəmbərimizin yas mərasimləri ilə əlaqəli başqa bir əmri isə qəbilələrin təmtəraqdan uzaq bir şəkildə hazırlanmasıdır.

Lakin qeyd etmək lazımdır ki, hər hansı bir cəmiyyət yeni dini qəbul etdikdə, o cəmiyyətin keçmiş adət-ənənələri tamamilə silinib getmir. Hətta çox vaxt bir dinin qəbul etmədiyi mərasim və ayin forma baxımından dəyişdirilərək, o dinin özünə aid edilir. İslamın əsas mənbələrində mövcud olmayan və hətta mənfii yanaşılan mərasimlərin müsəlman xalqları arasında hələ də mövcud olması və hətta "dini" ayin kimi qəbul edilməsi bunun ən böyük nümunəsidir, məsələn, təmtəraqlı yas mərasimləri keçirilməsi və qəbir daşlarının qoyulması dinimizdə qəbul olunmasa da, bu gün müsəlman ölkələrinin əksəriyyətində tətbiq olunur.

Sosioloqlar və sosial antropoloqlar ictimai baxımdan mərasimlərin çox böyük əhəmiyyətə malik olduğunu qeyd edirlər. Çünki bu yığıncaqlar cəmiyyətdə inteqrasiyaya xidmət edir. İnsanlar burada bir araya gəlir, bir-birinin dərindən bölüşür və həmrəylik nümayiş etdirirlər. Lakin qeyd etmək lazımdır ki, mərasimlər bu funksiyalarını qorumaq üçün məzmunca eyni qalsalar da, tarixi inkişafın seyrinə uyğun olaraq formaca dəyişirlər. Beləcə, onlar öz canlılığını qoruyur və ictimai funksiyalarını məzmunlarına uyğun şəkildə icra edirlər. Əgər bu gerçəkləşməsə, onda tarixin müəyyən dövrlərində bütünləşdirici funksiyaya malik olan mərasimlər inteqrasiyaya deyil, dezinteqrasiyaya, ayrılığa xidmət etməyə başlayır. Bu da həm din üçün,

həm də cəmiyyət üçün zərərli nəticələrə gətirib çıxarır. Dinə vurduğu zərər də ondan ibarətdir ki, özünü mərasimlər vasitəsilə təzahür etdirən din, artıq müasir dövrlə ayaqlaşma bilmir və beləcə marginallaşır, bəzən də məzhəkə obyektinə çevrilir. Cəmiyyətin bu proseslərdən gördüyü zərər isə belə mərasimlər vasitəsilə bütünləşməyən, əksinə, fərqlənən, bir-biri ilə eyni dəyərləri bölüşməyən insan qruplarına ayrılması və bölünməsidir. Bu baxımdan, dini mərasimlərin məzmununu saxlamaqla birlikdə formaca yenilənməsi və hər dövrə xitab edən bir səviyyəyə gəlməsi olduqca mühüm əhəmiyyət kəsb edir. Buna nümunə kimi Aşura mərasimlərini göstərmək mümkündür. Büvəyhi dövlətinin əmiri Müizzüddövlənin dövründən, hicri 352, miladi 963-cü ildən etibarən İslam dünyasında kütləvi şəkildə qeyd olunmağa başlanmış bu mərasimlər tarix boyu öz məzmununu qorumaqla bərabər, formaca müxtəlif dəyişikliklərə məruz qalmış və beləcə öz canlılığını qoruya bilməmişdir. Bunun ən böyük nümunəsini ölkəmizdə müşahidə edirik; məsələn: bu gün insanlar Aşura mərasimlərində artıq bədənələrinə xəsarət yetirmək əvəzinə, qanvermə aksiyalarına qoşulur, bununla da Aşura həm öz məzmununu itirmir, həm də formaca müasir dövrün tələblərinə cavab verir. Lakin təəssüf ki, müasir dövrdə bəzən bu mərasimlərdə əslrəcə bundan əvvəl üçün aktual olan, lakin günümüzə ayaqlaşmayan formaların hələ də tətbiq olduğunu görürük. Bu isə həm Aşuranın məzmununun itməsinə, həm də dünyada İslam dini haqqında mənfii imicinin formalaşmasına xidmət edir. Məsələn, Şərq ölkələrinin birində, Aşura mərasimi zamanı bir atanın öz övladının baş dərisini kəsici alətlə zədələyərkən qan çıxarmasının şəkillərini İslama hücum etmək üçün fürsət axtaranlar müxtəlif internet saytlarında bölüşmüş və bundan çıxış edərək İslam dininin mərhəmət dini olmadığını vurğulamağa çalışmışlar. Bu isə İslama, nə də İmam Hüseyin haqq və ədalət yolundakı fədakarlığına uyğundur.

Nəticə olaraq qeyd edə bilərik ki, mərasimlər dini inancların təzahür formaları olmaqla yanaşı, cəmiyyətin müxtəlif təbəqələrinin eyni duyğu və dəyərlər ətrafında birləşmələrini təmin edən, beləcə ictimai birləşməyə və inteqrasiyaya töhfə verən fenomenlərdir. Lakin dini mərasimlərin ifratçılıqdan uzaq, mümkün qədər dinin əsas mənbələrinə uyğun, eləcə də ictimai inkişafı ayaqlaşma bilən şəkildə keçirilməməsinin ictimai bölünməyə də gətirib çıxaraçağı yaddan çıxarılmamalıdır.

Aqil Şirinov,
ilahiyyat üzrə fəlsəfə doktoru

“Din və elm” mövzusunda seminar

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyev 9 aprel 2018-ci ildə 27 martın “Elm günü” kimi qeyd edilməsi haqqında Sərəncam imzalayıb. Bu məqsədlə Azərbaycan İlahiyat İnstitutunda (Aİİ) “Elm günü”nə həsr olunmuş Tədbirlər planı hazırlanaraq təsdiq edilib. 13 mart 2019-cu il tarixdə Tədbirlər planına uyğun olaraq ali təhsil müəssisəsində “Elm günü” ilə bağlı “Din və elm” mövzusunda professor, ictimai-siyasi xadim Şahlar Əsgərovun seminarı təşkil edilib.

Seminarı giriş sözü ilə İnstitutun rektoru Ceyhun Məmmədov açaraq, müasir dövrdə elm və təhsilin cəmiyyətin inkişafında oynadığı roldan bəhs edib. Azərbaycanın ali təhsil müəssisələrində güclü elmi mühitin yaranmasına xüsusi önəm verildiyini vurğulayan rektor dövlətimizin bu sahəyə daim diqqət və qayğı ilə yanaşdığını bildirib. C.Məmmədov, həmçinin elm və təhsilin inkişafında ulu öndər Heydər Əliyevin və Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyevin, Birinci vitse-prezident Mehriban xanım Əliyevanın müstəsna xidmətləri olduğunu vurğulayıb.

C.Məmmədov daha sonra bildirib ki, ali təhsil müəssisəsi elmi və mədəni inkişafını

təmin etmək məqsədilə müxtəlif konfrans, “dəyirmi masa” və görüşlərin təşkilinə xüsusi önəm verir.

Professor, ictimai-siyasi xadim Şahlar Əsgərov “Din və elm” mövzusunda məruzə ilə çıxış edərək, din və elm məfhumlarının qısa tarixinə toxunub. O, klassiklərə istinadən bildirib ki, elmsiz insan başsız bədən, dinsiz insan isə şikəstdir. Dinlə-elmi bir həqiqətin iki fərqli üzü kimi də xarakterizə etmək mümkündür. Elmin və tərəqqinin insan həyatında xüsusi əhəmiyyəti var və yarandığı gündən insanların əmək məhsuldarlığının artırılması və maddi rifah halının yaxşılaşdırılmasına xidmət edib. Bu sahə ilə məşğul olan şəxslərə isə “alim” deyilir. Elmi nəticələr insanlar və nəsillər

tərəfindən mənimsəniləndə biliyə çevrilir.

Ş.Əsgərov Allahın varlığını heç bir isbatə ehtiyacı olmadığını əlavə edərək bildirib ki, imanlılar və məntiqlilər onun varlığını hər zaman hər yerdə görürlər. Tanınmış alim, həmçinin elmin və dinin birgə öyrənilməsi amilinin gənclərin formalaşmasındakı rolundan ətraflı bəhs edib.

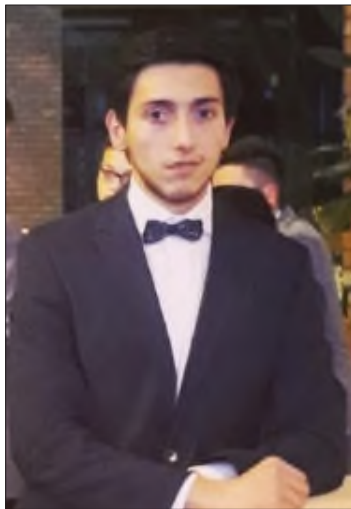
Görüşdə digər elmlərin İslam dini ilə sıx və qarşılıqlı münasibətdə olduğu bildirilib. Qeyd olunub ki, din insan tərəfindən əldə edilən elmi nailiyyətləri dəstəkləyir, həyata insanlar təkidlə elm öyrənməyə dəvət edir.

Daha sonra Şahlar Əsgərov tələbələrin suallarını cavablandıraraq, görüş iştirakçılarına ilə fikir mübadiləsi aparıb.

VAXT MISLI OLMAYAN NADİR İNCİDİR

TƏLƏBƏLƏR VAXTLARINI SƏMƏRƏLİ KEÇİRMƏLİDİRLƏR

Müasir dövrdə tələbələrin ən böyük problemlərindən biri vaxt bölgüsünü düzgün qura bilməmələridir. Bəs bu bölgü necə aparılmalıdır? Dərs proqramlarını mənimsədikdən sonra, hamı kimi, tələbənin də istirahət etməyə, yorğunluğunu çıxarmağa haqqı vardır. Gənclərin əksəriyyəti bu gün sosial şəbəkədən - instagram, facebook-dan tanışlıq məqsədilə daha çox istifadə edir. Sosial şəbəkələr isə yalnız tanışlıq məqsədi üçün deyil. İnsan planlı iş görməli, vaxtını düzgün bölməyi bacarmalıdır. Tələbə istirahət etmədən bütün gününü kitab oxumağa, vaxtını fasiləsiz elm əxz etməyə sərf edərsə, bunun mənfi tərəfləri də meydana çıxar bilər. Onlarda beyin yorğunluğu yaranar bilər ki, bu da ilk növbədə, təhsil alanların sahib olduğu biliklərin yadda qalmasına çətinlik törədir.

Hər birimizin təmiz havada gəzməsi, oksigen qəbul etməsi zəruridir. Bu vaxt zehni qabiliyyət inkişaf edir, yaddaş möhkəmlənir.

Vaxt bölgüsündə vacib amillərdən biri də mütəmadi olaraq orqanizmə xeyirli qidalardan qəbul edilməsidir. Bu, vacib faktordur. Hər birimiz belə normativ qaydalara əməl etsək, vaxtımızı düzgün qurar və heç bir problemimiz yaranmaz - elmə, biliyə olan maraq və həvəsimiz də artar.

Bilməyənlər bilənlərdən öyrənməli, bilənlər bilməyənləri öyrətməlidirlər. Elmi paylaşmaq da bir sədəqədir. Tələbələrin həm ictimai, həm də mədəni sahədə öz birliklərini təmin etmələri lazımdır. Hər bir tələbənin böyük nailiyyətə yiyələnməsində əsas amil onun elmi bilikləri əxz etməsidir.

Allahın elmi sonsuzdur, tükənməzdir. Elmsizlik, cahillik, bəşəriyyətin ən böyük problemlərindən biridir.

Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyevin təhsilə göstərdiyi diqqət və qayğı nəticəsində Azərbaycan təhsili gündəgünə inkişaf edir. Təhsil sistemimiz dünyanın ən qabaqcıl ölkələrinin təhsil sistemləri arasında özünəməxsus yer tutur. Dövlət başçısı dünyəvi təhsillə yanaşı, dini təhsilə də xüsusi önəm verir. Din sahəsində yüksəkixtisaslı kadrların yetişməsinə diqqət mərkəzində saxlayır. Tələbələrin öhdəsində bu diqqət və qayğıya uğurlarla cavab vermək, etimadı doğrultmaq qalır.

✍ **Məhəmməd Qurbanov,**
I kurs tələbəsi

“...Bəşəriyyət qadınla yüksələcək”

Bəşəriyyəti ışıqlandıran qadın... Qaranlıq, pəncərəsiz, işıq düşməyən qəlbində dünyanı nura qarışdırən, sevgi gəzdirdi qadın...

Zərif çiynlərində ağır yük daşıyan, cüssəsinə sığmaz dərcədə dirəkdi, arxadı, köməkdi, hər evə ışıqlandıran qadın...

“Kitabi-Dədə Qorqud” dastanında “qadınım, dirəyim, döləyim” ifadəsi təsadüfi işlənməyib. Həmdəmdi, sevincini böləndi, dərd ortağıdı, Anadı qadın...

Cəmiyyətə övlad bəxş edən, yaradan, gecə-gündüz bilmədən övladı üçün yaşayan, öz ömrünü damla-damla, şam kimi əridib balasına verən Ana...

Anaların ömür yükü çox ağırdır, hətta kainatın daşıya bilməyəcəyi qədər. Şair demişkən:

Analar çəkdiyi ömür yükünü

Kainat çiynində daşıya bilmir.

İndi bilirəm ki, həyatı boyu

Analar yanmasa, yaşaya bilmir.

Bəli, yanmasa, yaşaya bilmir. Şam kimi yana-yana ucalır, dağa dönür, zirvəyə çevrilir analar... Şair Zeynal Vəfanın sözləri ilə desək:

Anasız olmasın ömrü heç kəsin,

Cahan bir yanadır, o, bir yanadır.

Everest zirvəsi qoy inciməsin,

Dünyada ən uca zirvə Anadır.

Əlifbamız “a” hərfi ilə başlayır, ilk dəfə uşaqlara ANA sözü öyrədilir. “Haradan başlanır Vətən?” sualına şairlərimiz “Əlifba kitabındakı ilk sözlərdən, sinif yazı işi dəftərlərindəki ilk sətirlərdən başlanır Vətən”, - deyəndə məhz Ana gəlir göz önünə, o müqəddəs varlıq. Balasını bağına basıb lay-lay deyəndə titrəyən dodaqlarına təkəssüm qonan, ayüzlü gecələrin şəfqətini, nurunu övladının çöhrəsində tapan müqəddəs varlıq. Ona görə ona itaət, bizə fəxarətdir. O, Anadır - Meh-dinin, Həzinin, Mübarizin, Ramilin, Əlifin, İlhamın, Fərizənin anası; Məhşətinin, Natəvanın, Rübabənin, Şövkətin, Saranın, Nəсібənin, Qızqayıtın, Sevilin anası və minlərlə alim, jurnalist, ilahiyatçı, həkim, müəllim, mühəndis, sadə əmək adamı yetişdirən Ana!

Sədəti, sədaqəti, məhəbbəti yaşamaqçün, yaşatmaqçün gəldim dünyaya. Tapdım onu anamın dərin ənginlikləri olan səmayabənzər mavi gözlərində, dürlü-dürlü, şirin-şirin sözlərində. Dənizə olan sevgim də ondan yarandı; dəniz mavidir, anamın gözləri kimi. İnsanı ağışuna alır, ləpələri insana sığal çəkir. Qoynunda elə rahat olursan ki, sanki sənə nəğıllar danışır, Ana kimi.

Hər il anamı 8 Mart - Beynəlxalq Qadınlar Günü münasibətilə təbrik edərdim. Üz-gözündən öpüb-oxşayay, mənə uşaq vaxtı necə əzizləyib nazımı çəkirdisə, mən də bacardıqım qədər qulluğunda durardım. Nə istəsəydi, alardım. Dəklərini, tapşırıqlarını yerinə yetirərdim. Köksündə yurd salmış minlərlə arzusu vardı. Onların hamısını əməl etmək iqtidarında deyildim. Məndən asılı olmayana, Tanrının və tələyin qismətində olanları vardı, hər şey uca Yaradanın əlin-dədir.

...Hamısını görmədi, 17 ildir anasız bayramlar qarşılayıram, elə bilirəm, dünən ayrılımışıq. Mərd, vətənpərvər, mübariz, sədaqətli Azərbaycan qadınlarını çox sevərdi.

Bu gün qadın sərbəstdir, müstəqildir, buxovlardan azad-dır. Dövləti idarə edir, xarici siyasət yürütməkdə fəaldır, cəmiyyətdə gedən prosesləri tənzimləməkdə kişilərlə bərabər çiyn-çiynə çalışır, qərarlar verir, fədakardır. Onore de Balzak deyir: “Qadın həyatı sevgi, duyğu, dözüm və fədakarlıqdan yığılur”. Məhz 8 Mart - Beynəlxalq Qadınlar Günü münasibətilə fədakar qadınlarımızı, ana və bacılarımızı təbrik edirik. Var olasınız! Arzularınıza çatasınız! Bütün xoş diləkləriniz həyata keçsin! Qəlbinizdə nisgil qalmasın! Azad və rahat dünyamızda xoşbəxt ömür yaşayasınız! Övladlarınızı aydın səma altında firavan böyüdəsiniz. Gözləriniz sevincdə yaşasın. Qapılarınızı pis xəbər döyməsin. Qorxusuz gecələrin şirin laylalarını çalasız övladlarınıza. Göylərə bülənd olmuş əlləriniz boş qalmasın, Allah dualarımızı eşitsin. Böyütdüyünüz uşaqlar nankor, xain, zəhmətəyən olmasın. Qadın zərifliyindən, nəvazilişindən, məlahətli, xoş danışqandan, tuti dillərdən, diqqət və qayğıdan uzaq olmayasınız.

...Azərbaycan qadını bütün dünyada ali keyfiyyətləri ilə tanıdır. O, ailəsinə yad təsirlərdən qoruyar, özgə tikəsinə göz dikməz, məhəbbətini övladına verər, ərinin evin böyüyü, ailənin başçısı sayar, övladlarını böyüyə, Vətənə, torpağa məhəbbət ruhunda tərbiyə edər, xəyanət etməz və xəyanəti bağışlamaz. Məhz bu anaların tərbiyə verdiyi oğullardır namərdlərin xəyanətini bağışlamayan, Vətəni, torpağı üçün canından keçən. Allah övladlarınıza dəyməsin, əziz analar! Bayramınız mübarək, əziz qadınlar!

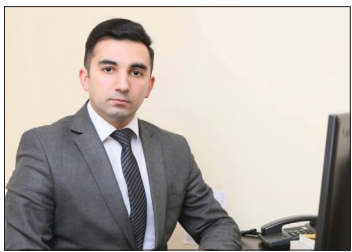
Adın şərəflidir sənəin ey qadın,

Dahilər anası çağrılır adın.

✍ **Rəhilə Misirxanlı**

“Bahar nə xoş gəlir, ruha dad verir...”

Prezident İlham Əliyevin Novruz bayramı münasibətilə təbriki xalqımıza diqqətin bariz nümunəsidir. Dövlət başçısının bayram təbrikində deyilir:

“Novruz bayramı ulu balarımızın zəngin mənəvi aləmini dolğun təəcəssüm etdirir... Bahar bayramı dövlət müstəqilliyimizin nailiyyəti olaraq, rəsmi statuslu əsl ümumxalq bayramı səviyyəsində ölkəmizin bütün guşələrində qeyd edilir... O, tükənməz mənəvi gücü sayəsində dini-mənəvi dəyərlərimizə, tarixi-mədəni irsimizə bağlılığımızın təntənəsinə çevrilmişdir”.

Dövrümüzdə Novruz Azərbaycan xalqının milli-mədəniyyətində özünəməxsus yer tutan, həmçinin ölkəmiz də daxil olmaqla, bir çox müsəlman dövlətinin rəsmi şəkildə qeyd etdiyi bayramlardan biridir. Bu bayrama Bahar bayramı da deyilir.

Novruz bayramı birlik, qardaşlıq bayramı, xalq şənliyidir

Novruz (“yeni gün” mənasındadır) hicri təqvim ilə yeni ilin başlanması deməkdir və yazda gecə ilə gündüzün bərabər olduğu günə təsadüf edir. Novruz bayramı əslrinin dərinliyindən gəlib bizim günlərə çıxmış ən şən və gözəl, nikbin bayramlardan biridir. Hicri təqvim ilə fərverdinin ayının birinci gününə, Miladi təqvim ilə mart ayının 21-22-nə, yaxud nadir hallarda 23-nə təsadüf edir. Ölkəmizdə Novruz bayramı bir çox türkdilli və müsəlman ölkələrində, o cümlədən, Orta Asiya respublikalarında və Azərbaycanda qeyd edilir. Novruz bayramı birlik, qardaşlıq bayramı, xalq şənliyidir.

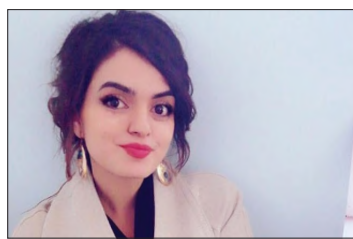
Qədim dövrlərdən bəri xalqımız Novruzunu yeni ilin başlanğıcı hesab etmiş, onu bolluq, bərəkət və firavanlığın əzəli kimi qəbul etmişdir. Elmi araşdırmalara görə,

Novruz bayramının tarixi çox əski çağlara - Zərdüşt Peyğəmbərin yaşadığı dövrə gedib çıxır. Yaşı isə ən azı, 3700, ən çoxu 5000 ildir. Bayramın keçirilməsi barədə ətraflı məlumat yalnız 2000 il bundan öncə qələmə alınmış yazılarda təsadüf edirik.

Novruzun ilkin dövrü, ancaq saray mühiti ilə əlaqələndirilir və bayram yalnız şah-lara, sultanlara məxsus təqdim olunurdu. Uzaq keçmişdə taxt-tac sahibləri bayram günü bəzəkli, rəngli paltar geyinir, başına isə “novruz” adlanan ağrəngli xüsusi bir papaq qoyurdular.

Bundan əlavə, adət-ənənəyə görə, bayram gününün səhəri hökmdarın önünə gümüş kürsüdə 7 ağ kasa və təzəcə kəsilmiş 7 ağ sikkə düzürdülər. Ardınca ona yenə gümüş

sinidə ağ şəkər və təmizlənməmiş hindqozu gətirilirdi. Dövlət başçısı bayram gününə içində xurma üzən təzə sağılmış südü içməklə başlar və hindqozunun “süd”ündə isladılmış xırda xurmalara dadıqdan sonra bunlardan əzizlərinə də yedizdirərdi.

Sonralar, Nizami Gəncəvinin yaşadığı dövrlərdə Novruz günü evvanda xüsusi bir taxtda əyləmiş hökmdarın qarşısından seçmə ağ atlar nümayiş etdirilir, qızıl-gümüşdən hazırlanmış qoşqu ləvazimatı nümayiş etdirilirdi. Həmin vaxtdan 600 il sonra Azərbaycanda, xanlıqlar dövründə Qarabağda Novruz bayramını təsvir edən Y.V. Çəmənzəmininin “Qan içində” romanında bayram yürüşündə bəylər at üstündə Şuşada Cıdır düzüne yollanmasından danışılır.

Bayramın ən baxımlı və heyvətəmiz dəqiqələrindən biri atəşfəşanlıq və fişəng tədbirləri olmuşdur. Burada ustaların tezələnən materiallardan quraşdırdığı müxtəlif bürç, qəsir modelləri, div, əcinnə, şeytan və digər fiqurlar yürüş zamanı xəreklərdə gəzdirildikdən sonra, düzənliyə, yaxud geniş bir meydana gətirilir, hava qaraldıqda orada onlara od vurulurdu.

Bu gün də bəzi adətlər vardır ki, onlar məcusilik (atəşpərəstlik) dininin qalıqlarıdır; məsələn: bunlardan biri Novruzun müəyyən günlərində ocaq qalayıb üstündən atlanmaqdır. Bəlkə də kiməsə bu, folklor və milli adət-ənənə təsiri bağışla-

yır, yaxud onu elə təqdim edir. Ancaq bilməliyik ki, bu məsələ İslamın təvhid əqidəsinə uyğun deyildir. Tonqal yandırmaq və onun üstündən atlanmaqla, dərd-bəlanın dəf olacağına inanmaq islahi əqidəyə ziddir.

Qədim astroloji məlumatına görə, martın 21-i Günəş zodiakın Balıqlar bürcündən ayrılıb Qoç bürcünə daxil olur. Səma odunun Qoç bürcünə keçməsi, onun “taxta qalxıb hakimiyyəti ələ alması”, saf, ağ işığın təntənəsi, həmçinin ötən ilin sonu, yeni ilin başlanğıcı kimi qiymətləndirilir. Bu, “Keçid anı”, “İlin təhvil”, yaxud “Təhvil saati” adlanırdı. Həmin ana az qalmış saraylarda və ayrı-ayrı evlərdə bayram süfrələri açılırdı. Adət üzrə həmin süfrələrə üzərinə ağ yumurta qoyulmuş bir güzgü (yumurta - həyatın başlanğıcının rəmzi, güzgü - Günəş işığının inikasıdır) yerləşdirib, onun üzərinə bir az buğda səpirdilər. Sonra onun hər 2 tərəfində ailə üzvlərinin sayına müvafiq şamdanlar, yaxud çıraqlar düzürdülər. Bir azdan “İlin təhvil” saati yaxınlaşır və onu sarayda münəccimlərin mürəkkəb hesablamaları, evlərdə isə süfrədəki su qabında yarpağın diksinməsi, güzgü üzərindəki yumurtanın fırlanması və qırmızı balıqların donub, xeyli müddət eyni vəziyyətdə dayanması ilə müəyyən edirdilər.

Bu zaman ailənin böyüyü “Səməni, saxla məni, ildə görərdəm səni”, - deyərək süfrədəki səmənidən bir az qayçılıyıb, qayçını yaşca özündən kiçiyə ötürür, o da bu hərəkəti təkrarlayırdı. Bu yolla bütün ailə üzvləri səmənidən bir az qayçılırdılar.

Çərşənbələr

Novruzdan əvvəl onun bərkətlilik simvolu olan dörd - Su, Od, Yel və Topraq çərşənbələrini qeyd edirik.

Hər çərşənbədə insanlar bir-biri ilə bayramlaşır, evlərdə plov dəmlənir, bayram süfrələri açılır, tonqal qalınır, səməni cücərdilir. Bugünü hamı yüksək əhval-ruhiyyə ilə qeyd edir.

Axır çərşənbədə tonqal qalanması, plov dəmlənməsi, səməni, xonça, qarıpasma, şamyandırma, bayramlaşma və digər adət-ənənələrdən əlavə, fala baxmaq, heyva çubuğundan gözmuncuğu düzəlmək və digər adətlər öz aktuallığını bu gün də qoruyur.

Qədim adətlərə və inanclara görə, Axır çərşənbədə uşağa beşik düzəldər, gün çıxmamış su üstündən tullanar, tonqal yandırar, kəlin buyununa qırmızı bağlar, qorxanların başından su töküblər qorxunu alarlar. Həmin axşam

evdən pul çıxarmazlar, qonşuya ələk verməzlər, ailə üzvlərinin sayına görə şam yandırar, onu yarımçıq söndürməzlər. Ənənəyə görə evdən od, kibrit, neft, ağartı, un, çörək vermək evin ruzisini qaçırmaya kimi yozulur. Gecə tez yatmazlar, evdə qazan asarlar, vəfat etmiş yaxın adamları yada salarlar, adını çəkib, “Filankələrin adına qazan asdım”, - deyib qazana ot, düyü, su, duz və digər ərzaq məhsulları tökərlər. Axır çərşənbə günü ertədən lampa yandırarlar.

Belə adət-ənənələrdən əlavə, Novruz falları da çox məşhurdur.

Gecə cavan qızlar bir yerə yığılır, qaba su tökür. Əllərindəki üzükləri çıxarıb saçlarına salırlar. Niyyyət tu-

tub üzüyü suyun üstündən keçirirlər. Üzük fırlanmağa başlayır və qabın divarlarına dəymə sayına görə gəlin getmək yaşını müəyyənləşdirirlər. Yenə də inanclara görə, Axır çərşənbə gecəsi ürəyində niyyət tutub yat, gecəyarısı yuxudan dur və şamı yandır, götürüb güzgüyə yaxınlaş, gələcək nişanlı görəcəksən. Amma gərəklər qorxmaysan, yoxsa niyyətin baş tutmaz. Başqa bir inanca görə, ürəyində arzu tutub bağa gedirsən, bir çəngə ot qırırsan. Niyyyətin hasil olacaqsə, səhər gəlib görürsən ki, qırdığın otlar uzanıb əvvəlki kimi olub. Bağda bir daşı qaldırıb altını təmizləyirsən. Niyyyətin hasilə çatandan sonra, gəlib daşın altına baxırsan. Görürsən ki, daşın altında ot bitib. Ana uşaqlarının başından tük qırır və axar suya atır. Həmin yerdən bir qab su götürüb uşaqlarının üstünə çiləyənin həmin il uşaqları xəstələnməz. Su təmizlik, sağlamlıq, paklıq gətirər.

✍ **Emin Orucov,**

✍ **Nərmin Allahverdiyeva**

Azərbaycan İlahiyyat İnstitutunun əməkdaşları Misirdə

Misir Ərəb Respublikasının Asvan şəhərində 23-24 mart 2019-cu il tarixdə Naratologiya (təhkiyə haqqında elm) Tədqiqatları üzrə Misir Cəmiyyəti “Süveys kanalı” Universitetinin Filologiya fakültəsi və “Asvan” Universiteti Elmlər mərkəzi fakültəsinin birlikdə təşkil

etdikləri “Ərəb ədəbi mühitləri” adlı XI beynəlxalq konfrans keçirilib. Aİİ-nin Diller və ictimai fənlər kafedrasının müdiri, dosent İlkin Əlimuradov “Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının akademik Ziya Bünyadov adına Şərqsünəsləş İnstitutunun ərəb ölkələri xaricində ərəb ədəbiyyatının öyrənilməsində rol”, İnstitutun xarici əlaqələr üzrə baş mətəxəssisi, doktorant Şəms Bağırova “Əbdülqahir əl-Cürcaninin nəzm nəzəriyyəsi (əl-Mütənəbbinin poeziyasından nümunələr əsasında)” mövzularında elmi məruzə ilə çıxış ediblər.

İ.Əlimuradov məruzəsində Azərbaycanın qədim tarixindən, mədəniyyətindən, elm və din sahəsindəki rolundan bəhs edib. Azərbaycanın elm-təhsil müəssisələrinin ərəb dili və ədəbiyyatının öyrənilməsinə və tədrisinə böyük əhəmiyyət verdiyini diqqətə çatdırıb. İ.Əlimuradov Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının yaranması, inkişafı, akademik Z.M.Bünyadovun elmi xidmətləri, AMEA-nın Şərqsünəsləş İnstitutunun elmi fəaliyyəti haqqında ətraflı məlumat verib. Ərəb dili və ədəbiyyatının yalnız Şərqsünəsləş İnstitutunda deyil, həmçinin respublikanın bir sıra ali təhsil müəssisələrində, o cümlədən, Azərbaycan İlahiyyat İnstitutu, Bakı Dövlət Universiteti, Azərbaycan Dillər Universiteti, Bakı Avrasiya Universiteti və digər universitetlərdə tədris edildiyi konfrans iştirakçıların nəzərinə çatdırılıb.

Görkəmli dilçi alim Əbdülqahir əl-Cürcaninin və dahi ərəb şairi əl-Mütənəbbinin yaradıcılığında bəhs edən Ş.Bağırova məruzəsində bir sıra mühüm məsələlərə toxunub. Ş.Bağırova nəzm nəzəriyyəsinin banisi olan əl-Cürcaninin “Dələil əl-İcaz” əsərinə müraciət edərək, əl-Mütənəbbinin şeirlərini nəzm konsepsiyasında şərh edib.

Aİİ-nin əməkdaşları, eyni zamanda, konfrans iştirakçılarına Azərbaycan İlahiyyat İnstitutunun yaranması və fəaliyyəti, həyata keçirdiyi layihələr haqqında ətraflı məlumat veriblər.

Səfər çərçivəsində ölkəmizin Misir Ərəb Respublikasındakı Səfirliyi ziyarət edilib. Səfirliyin əməkdaşı Emil Rəhimov və Misirdə Azərbaycan Diasporunun sədri, “Halqa” Fondunun Baş direktoru, Qahirə Universitetinin Azərbaycan dili müəllimi, tədqiqatçı Seymur Nəsirov ilə görüş keçirilib. Görüşlərdə Aİİ-nin Misirin müvafiq elm-təhsil müəssisələri ilə əlaqələrinin qurulması, xarici təcrübənin öyrənilməsi, mövcud imkanlar və gələcək perspektivlər haqqında fikir mübadiləsi aparılıb.

Soyqırımı Gününə həsr edilmiş “dəyirmi masa”

Azərbaycan İlahiyyat İnstitutunda (Aİİ) 28 mart 2019-cu il tarixdə 31 Mart - Azərbaycanlıların Soyqırımı Gününə həsr edilmiş “Ermənilərin azərbaycanlılara qarşı törətdikləri soyqırımı: keçmişdə və müasir dövrdə” mövzusunda “dəyirmi masa” təşkil olunub.

Öncə 1918-ci il 31 Mart soyqırımına məruz qalmış günahsız qurbanların xatirəsi bir dəqiqəlik sükutla ehtiramla yad olunub.

Tədbiri giriş nitqi ilə açan İnstitutun rektoru Ceyhun Məmmədov bildirib ki, ermənilərin azərbaycanlılara qarşı bütün dövrlərdə törətdikləri soyqırımına ümummilli lider Heydər Əliyevin 1998-ci il 26 mart tarixli Fərmanı ilə siyasi qiymət verilib, martın 31-i Azərbaycanlıların Soyqırımı Günü elan edilib. Rektor qeyd edib ki, 18 yanvar 2018-ci il tarixdə Prezident İlham Əliyev 1918-ci il 31 Mart - Azərbaycanlıların soyqırımının 100 illiyi haqqında Sərəncam imzalayıb.

AMEA-nın akademik Ziya Bünyadov adına Şərqsünəşliq İnstitutunun İranın tarixi və iqtisadiyyatı şöbəsinin baş elmi işçisi, professor Solmaz Rüstəmovə Tohidi “Ermənilərin azərbaycanlılara qarşı törətdiyi soyqırımı” mövzusunda məruzə ilə çıxış edib. S.Rüstəmovə bildirib ki, xalqımıza qarşı erməni mil-

lətçiləri tərəfindən məqsədyönlü şəkildə aparılan etnik təmizləmə, soyqırımı və təcavüzkar siyasət Azərbaycan tarixinin faciələrlə, o cümlədən qanlı hadisələrlə dolu çox ağır mərhələlərini təşkil edir. Bu millətçi-şovinst siyasətin əsas məqsədi azərbaycanlıları öz tarixi torpaqlarından deportasiya etmək, əzəli Azərbaycan ərazilərində ermənilərin uydurduqları “böyük Ermənistan” dövləti yaratmaq olub. 31 Mart qırğını isə xalqımıza qarşı zaman-zaman həyata keçirilən soyqırımı siyasətinin ən dəhşətli təzahürlərindən biridir.

Türk İslam Araşdırmaları Mərkəzinin sədri, tarix üzrə elmlər doktoru Telman Nüsrətəoğlu “Qafqazda

erməni dövləti yaradılması təşəbbüsü: terror və soyqırımı yolu ilə hədəflənən etnodemoqrafik dəyişikliklər” mövzusunda məruzə ilə çıxış edib. T. Nüsrətəoğlu bildirib ki, XX əsrin əvvəllərində erməni millətçiləri fəaliyyətlərini genişləndirərək, öz tarixi torpaqlarında yaşayan azərbaycanlıları planlı surətdə doğma yurdlarından deportasiya etməklə etnik təmizləmə və soyqırımı siyasətini həyata keçirməyə başladılar.

Azərbaycan Respublikası Dövlət Gömrük Komitəsi Akademiyasının şöbə müdiri Araz Aslanlı “Qarabağ probleminə 100 illik baxış” mövzusunda çıxış edib. A.Aslanlı Qarabağ münaqişəsinin tarixinə toxunduqdan sonra, Ermənistanın işğalçılıq siyasətinin Azərbaycan, bölgəmiz və ümumən beynəlxalq münasibətlər sistemi üçün yaratdığı ağır nəticələrdən və risklərdən də bəhs edib.

“İslamda ebru sənəti” mövzusunda seminar təşkil olunub

Azərbaycan İlahiyyat İnstitutunda (Aİİ) “İslamda ebru sənəti” mövzusunda seminar keçirilib.

Seminarı Aİİ-nin İslamşünaslıq kafedrasının müdiri, fəlsəfə üzrə fəlsəfə doktoru Əhməd Niyazov açaraq bildirib ki, təhsil müəssisəsi tələbələrin dünyagörüşünün, intellektual səviyyəsinin, mənəvi dünyasının zənginləşdirilməsi, elmi axtarışlara sövq edilməsi, vətənpərvərlik hissələrinin gücləndirilməsi, mütaliə, sosial məsuliyyət vərdişlərinin aşılanması, o cümlədən, fərdi özünüifadə bacarıqlarının inkişaf etdirilməsi üçün müxtəlif olaraq müxtəlif mövzularda seminarlar və gö-

rüşlər təşkil edir. İnstitutda ötən dövr ərzində maarifləndirmə istiqamətində xeyli iş görüldüyünü qeyd edən Ə.Niyazov mövzunun əhəmiyyətinə toxunaraq, Aİİ-nin təhsilin keyfiyyətinə xüsusi önəm verməklə yanaşı, tələbələrin sosial həyatlarının səmərəli təşkili üçün də səylə çalışdığını bildirib.

İnstitutun rəhbərliyi, müəllim və tələbə heyətinin iştirak etdiyi seminarla Ə.Niyazov qeyd edib ki, ölkəmizdə bütün ənənəvi dinlərə, o cümlədən, İslam dininə, İslam mədəniyyətinə dövlət qayğı ilə yanaşır. O bildirib ki, ölkəmiz uzun əsrlərdən bəri İslam sivilizasiyasının əsas mərkəzlərindən biri olub. 2017-ci ilin “İslam Həmrəyliyi İli” elan olunması ölkədə tolerantlıq mühitinin təşəkkül tapmasına, multikulturalizmin, mədəniyyətlərarası və sivilizasiyalararası dialoqun qurulmasına, İslam dəyərlərinin, eləcə də milli təsviri sənətimizin dünyada təbliğinə böyük töhfələr verdiyini diqqətə çatdırıb.

AMEA-nın M.Füzuli adına Əlyazmalar İnstitutunun bərpa laboratoriyasının elmi işçisi Zaur Orucov “İslamda ebru sənəti” mövzusunda çıxış edərək bildirib ki, dövründən və məkanından asılı olmayaraq, insan övladı hər zaman möhtəşəm əsərlər ərsəyə gətirib. O, bu gün yer üzərində mövcud olan hər bir dinin mənsubunda incəsənətin izlərinin görüldüyünü qeyd edib. Zaur Orucov islam incəsənətinin təzhib, xətt, miniatür və ebru kimi sahələrinin yaranması, tarixi inkişafı və müxtəlif növləri haqqında geniş məlumat verib.

Z.Orucov bildirib ki, su üzərində rəsm sənəti kimi böyük şöhrət qazanan ebru sənətinin tarixi çox qədimdir. O, ebruda istifadə olunan bütün boyaların torpaqdan alındığını bildirib. Qeyd olunub ki, ebru sənətinin bir neçə növü vardır. Bunlardan ən məşhuru sənətkarın adı ilə bağlı olan Battal üsuludur. Vaxtilə bu üsuldan, əsasən, xəttatlıqda yazıların fonunda, divarda asılan uluların, peyğəmbərlərin sözlərinin yazılışında istifadə olunduğu diqqətə çatdırılıb.

Seminar mövzu ətrafında müzakirələrlə davam edib.

Fevralın 26-da ilk dərslər Xocalı soyqırımına həsr olunub

Azərbaycan İlahiyyat İnstitutunda (Aİİ) Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyevin Xocalı soyqırımının iyirmi yeddinci ildönümü haqqında imzaladığı Sərəncama və Azərbaycan Respublikası Prezidenti Administrasiyasının rəhbəri Ramiz Mehdiyevin Sərəncamı ilə təsdiq edilən “Xocalı soyqırımının iyirmi yeddinci ildönümünün keçirilməsinə dair Tədbirlər Planı”na əsasən, 26 fevralda ilk dərslər Xocalı soyqırımına həsr olunub.

Müəllimlər 27 il bundan əvvəl Xocalı sakinlərinə qarşı erməni silahlı birləşmələrinin və sovet ordusunun 366-cı motoatıcı alayının iştirakı ilə törədilən faciənin dəhşətlərindən söz açıblar. Xocalı soyqırımı ilə bağlı fikirlərini tələbələrle bölüşən müəllimlər şəhid olmuş günahsız

insanların həmişə ehtiramla yad ediləcəyini diqqətə çatdırıblar.

Dərslərdə Xocalı soyqırımı haqqında həqiqətləri çatdırmaq məqsədilə müxtəlif fotolar, məlumatlar, faciəni özündə əks etdirən sənədli filmlər nümayiş etdirilib.

İNSTITUT XƏBƏRLƏRİ

Tələbələr Heydər məscidini ziyarət ediblər

15 mart 2019-cu il tarixdə Azərbaycan İlahiyyat İnstitutunun (Aİİ) İslamşünaslıq ixtisasının bir qrup tələbəsi ulu öndər Heydər Əliyevin adını daşıyan Heydər məscidində olub. Onlar məsciddə təşkil olunan Vəhdət namazında iştirak ediblər. Məzhəbindən asılı olmayaraq, bütün müsəlmanların birlikdə namaz qılıb dua etməsi artıq ənənə halını alıb. Bu isə dini dözümsüzlüyün, irqi ayrı-seçkiliyin və islamofobiyanın geniş yayıldığı müasir dövrümüzə bütün dünyaya həmrəylik və sülh mesajıdır. Bu mesaj tolerantlıq və multikulturalizm mərkəzi olan Azərbaycanın bütün dünyada nüfuzunun daha da artmasına xidmət edir.

Tələbələrə məlumat verilib ki, Cənubi Qafqazın ən böyük məscidi olan Heydər məscidi Prezident İlham Əliyevin tapşırığı ilə inşa edilib. 2014-cü il dekabrın 26-da istifadəyə verilən ibadətqah 12 min kvadratmetr ərazidə tikilib. Dörd minarəsi olan məsciddə dindarların sərbəst şəkildə ibadət etmələri üçün hər cür şərait yaradılıb.

Ziyarət zamanı Heydər məscidinin imamları tələbələr ilə müxtəlif mövzular ətrafında müzakirələr aparıb, onları maraqlandıran sualları cavablandırılar.

Aİİ tələbələrin dünyagörüşünün formalaşdırılması, onların intellektual səviyyəsinin, mənəvi dünyasının zənginləşdirilməsi, vətənpərvərlik hissələrinin gücləndirilməsi, sosial məsuliyyət vərdişlərinin aşılanması, o cümlədən, fərdi özünüifadə bacarıqlarının inkişaf etdirilməsi istiqamətində ardıcıl tədbirlər təşkil edir. Bu məqsədlə ali təhsil müəssisəsi tələbələr üçün "Avropa və Gürcüstan yəhudilərinin sinaqoquna; Cocuq Mərcanlı kəndində inşa edilmiş Şuşa şəhərindəki Gövhər ağa məscidinin bənzəri olan kənd məscidinə; Qəbələnin Nic kəndində yerləşən Alban kilsəsinə, Şamaxıda təşkil olunan "Qış məktəbi" layihəsi çərçivəsində Dəmirçi kənd məscidinə və Qafqazın ən qədim dini ocaqlarından biri Şamaxı Cümə məscidinə ziyarətlər təşkil edib.

Fərdi özünüifadənin inkişafı üçün

Azərbaycan İlahiyyat İnstitutu (Aİİ) tələbələrin özünüifadə bacarığının, polemika qabiliyyətinin və tənqidi təfəkkürünün formalaşmasına xüsusi önəm verir. Gənclərin asudə vaxtlarının səmərəli təşkili üçün müxtəlif tədbirlər həyata keçirilir.

İnstitutda sosialyönlü, maarifləndirici və tərbiyəvi tədbirlərlə yanaşı, əyləncəli proqramlar da təşkil edilir. Bu məqsədlə, 16 mart 2019-cu il tarixdə təhsil müəssisəsində tələbələr üçün türkiyəli fərdi inkişaf mütəxəssisi Əhməd Şərif İzgörənin "Ovcuzumuzdakı kəpənək" mövzusunda çıxışı nümayiş etdirilib. Sonra mövzu ətrafında müzakirələr aparılıb. İnsanın fərdi inkişafı üçün atmalı olduğu addımlarla bağlı tövsiyələr verilib.

Qeyd edək ki, Aİİ-də təşkil edilən tədbirlərin məqsədi tələbələrin dünyagörüşünün formalaşdırılmasına, intellektual səviyyəsinin yüksəldilməsinə, mənəvi dünyasının zənginləşdirilməsinə, vətənpərvərlik hissələrinin gücləndirilməsinə, mütaliə, sosial məsuliyyət vərdişlərinin aşılanmasına, o cümlədən, fərdi özünüifadə bacarıqlarının inkişaf etdirilməsinə töhfə verməkdir.

Elm günü qeyd edildi

Azərbaycan Respublikası Prezidentinin "Elm günü"nin təsis edilməsi haqqında Sərəncamını rəhbər tutaraq, Azərbaycan İlahiyyat İnstitutunda (Aİİ) Tədbirlər planı təsdiq edilib. Tədbirlər planı çərçivəsində 27 mart 2019-cu il tarixdə ali təhsil müəssisəsində "İlahiyyat elmlərinin tədqiqi: mövcud vəziyyət və perspektivlər" mövzusunda "dəyirmi masa" keçirilib.

Tədbirdə rektor, ilahiyat üzrə fəlsəfə doktoru Ceyhun Məmmədov "İlahiyyat elmlərinin tədqiqi: problemlər, gözləntilər və hədəflər" mövzusunda məruzə ilə çıxış edib. Bildirib ki, Azərbaycanın ali təhsil müəssisələrində güclü elmi mühitin yaranmasına xüsusi önəm verilir, dövlətimiz bu sahəyə daim diqqət və qayğı ilə yanaşır.

Ceyhun Məmmədov elm və təhsilin inkişafında ulu öndər Heydər Əliyevin, Prezident İlham Əliyevin müstəsna xidmətlərini olduğunu vurğulayıb.

Rektor müasir dövrdə

ilahiyat sahəsində görülən işlər, eyni zamanda, qarşıda duran hədəflər haqqında ətraflı məlumat verib. Gənc kadrların intellektual səviyyəsinin artırılmasında daha böyük nəticələrin əldə olunması məqsədilə elm və təhsil əlaqələrinin möhkəmləndirilməsi istiqamətində görülən işlərdən danışdı.

İnstitutun elm və innovasiyalar üzrə prorektoru Aqil Şirinov "Din araşdırmaları sahəsində mövcud olan beynəlxalq indeksli dərgilər" mövzusunda məruzə edib, müasir dövrdə elm, din və təhsil sahəsində aparılan islahatları diqqətə çatdırıb. Aqil Şirinov "Web

of Science" haqqında ətraflı məlumat verib. İnstitutda çalışan müəllim heyətinin dünyanın bir çox ölkəsində fəaliyyət göstərən indeksli jurnallarda məqalələrinin nəşr olunduğunu bildirib.

Tədbirdə iştirak edən professor Şahlar Əsgərov, təhsil üzrə ekspert Nadir İsmayılov məruzələr ətrafında çıxışlar ediblər.

Xatırladaq ki, Aİİ-də "Elm günü"nin keçirilməsində əsas məqsəd elmi fəaliyyətin cəlbediciliyini artırmaq, İnstitutun professor-müəllim heyətini, tələbəri elmi tədqiqat işlərinə stimullaşdırmaqdan ibarətdir.

İlahiyyat İnstitutunda Bayram tədbiri təşkil edilib

18 mart 2019-cu il tarixdə Azərbaycan İlahiyyat İnstitutunda (Aİİ) Novruz bayramı münasibətilə tədbir təşkil olunub.

Tədbiri giriş nitqi ilə açan Aİİ-nin rektoru Ceyhun Məmmədov Novruz bayramı münasibətilə müəllim heyətini, əməkdaşları və tələbəri təbrik edib, onlara ən səmimi arzularını bildirib.

C.Məmmədov vurğulayıb ki, Azərbaycan xalqı hər zaman milli-mənəvi dəyərlərinə sadıq qalıb, bu zəngin mənəvi sərvəti əsrlərlə yaşadıb və inkişaf etdirib. İnstitut rəhbəri qeyd edib ki, milli-mənəvi dəyərlərimizin qorunması və gələcək nəsillərə çatdırılması müasir dövrümüzdə də öz aktuallığını qoruyub saxlayır.

Rektor milli-mənəvi və dini dəyərlərimizin qorunması və inkişafının ulu öndər Heydər Əliyevin adı ilə bağlılığını ifadə edib. C.Məmmədov vurğulayıb ki, mənəvi dəyərlərimizin, milli

hisslərimizin oyanışının əsas ümummilli lider Heydər Əliyevin Azərbaycana rəhbərliyi dövründə qoyulub.

C.Məmmədov Novruz bayramının tarixi və mədəni əhəmiyyətindən danışaraq bildirib ki, əsrlər boyu Azərbaycan xalqı bu bayramı qeyd edib, milli adət-ənənələri öz qəlbində yaşadıb. Rektor qeyd edib ki, Novruz bayramı insanları bir-birinə yaxınlaşdırır, qohumlar bayramlaşır, küsənlər barışır, bayram süfrələri təşkil olunur. Bu bayram mənəvi xəzinəmizdir, ali dəyərimizdir,

dir, milli adət-ənənəmizdir.

C.Məmmədov bildirib ki, ümummilli lider Heydər Əliyevin təşəbbüsünün nəticəsi olaraq, ölkəmiz illərdir, Novruz bayramını geniş şəkildə, rəsmi dövlət bayramı kimi qeyd edir. Azərbaycan Respublikasının Prezidenti cənab İlham Əliyev və Birinci vitse-prezident Mehriban xanım Əliyeva bu siyasəti böyük uzaqgörənliklə və uğurla davam etdirir.

Sonda rektor bayram münasibətilə hər kəsi təbrik edib, cansağlığı, bol ruzi-bərəkət, firavanlıq arzulayıb.

TƏLƏBƏ TRİBUNASI

Azərbaycan multikulturalizmi dünyaya bir nümunədir

Multikulturalizm və tolerantlıq sahəsində ölkəmizin əsrlər boyu inkişaf etdirib formalaşdırdığı zəngin təcrübə dünyada nadir təcrübə kimi qəbul edilməkdədir. Hətta bir çox dövlətlərin başçıları, tanınmış ictimai-siyasi xadimlər, politoloqlar, ziyalılar və regionşünaslar, beynəlxalq təşkilatların nümayəndələri bu faktı böyük razılıqla etiraf edirlər. Avropa və dünyamıqyaslı mühüm tədbirlərin Azərbaycanda təşkili və keçirilməsi buna ən yaxşı sübutdur.

Dövlətimizin dəstəyi ilə bir sıra ölkələrdə müalicə-sağlamlıq mərkəzlərinin, uşaq tərbiyə müəssisələrinin, məktəblərin inşa edilməsi, dini ibadət ocaqlarının təmiri Azərbaycan multikulturalizminin bariz nümunəsidir. Bosniya və Herseqovinada ölkəmizin köməyi ilə tikilib istifadəyə verilən sağlamlıq mərkəzi bu xalqa böyük bir hədiyyə oldu. Bakıda Dünya Xəbər Agentliklərinin V Konqresinin, Asiya və Sakit Okean Ölkələri İnformasiya Agentlikləri Təşkilatının XVI Baş Assambleyasının birgə açılış mərasimi keçirildi. Mərasimin işində iştirak edən Azərbaycan Respublikasının Prezidenti İlham Əliyev böyük nitq söylədi.

Dövlətimizin başçısı bildirdi ki, Azərbaycan dünya birliyində özünə layiqli yer tutub. Əlbəttə, bunun üçün Respublikamız müstəqillik qazanandan sonra mühüm islahatlar keçirib, demokratik cəmiyyət formalaşdırıb, çevriliş yolu ilə hakimiyyətə gəlməyə birdəfəlik son qoyulub. Ölkəmiz beynəlxalq təşkilatlarla əməkdaşlığın bünövrəsini hazırlayıb, nəhəng layihələrin həm təşəbbüskarı, həm də icraçısı olub. Artıq öz həyatını yaşayan və müstəqil siyasət yürüdən Azərbaycan ətrafına çoxlu dost ölkə toplaşdı. Heç kəsin diqqətini qəbul etməyən Azərbaycanın adı məhz buna görə dünya dövlətləri tərəfindən hörmətlə qarşılır.

Müasir dünyada müstəqil siyasət yürütmək bütün dövlətlərə nəsib olmur. Ancaq Azərbaycan rəhbərliyinin düşünülmüş və son dərəcə ağıllı siyasəti ilə bu çətin missiyanın öhdəsindən bacarıqla gəlir. Balanslaşdırılmış siyasət aparən ölkəmiz indi güclü iqtisadi, siyasi və hərbi potensiala malikdir. Dediymiz kimi, bunlarla bərabər müxtəlif xalqların nümayəndələrinin dostluq və mehribanlıq şəraitində yaşamalarına lazımı mühit yaratmağı da bacarıb.

Mərasimdə dövlət rəhbərimiz deyib: "Azərbaycan dünyada nadir ölkələrdən biridir ki, eyni zaman-

da, həm İslam Əməkdaşlıq Təşkilatına, həm də Avropa Şurasına üzv dövlətdir və hər iki qurumda yüksək səviyyəli dəstəyə malikdir. Dünyada ilk dəfə 2008-ci ildə məhz bizim təşəbbüsümüz nəticəsində İslam Əməkdaşlıq Təşkilatına və Avropa Şurasına üzv ölkələrin mədəniyyət nazirlərinin birgə toplantısı təşkil edilib. Bu iki təsisat arasında yaranmış əməkdaşlıq və daha geniş hərəkət "Bakı prosesi" adı alıb və biz bununla fəxr edirik.

Hesab edirik ki, bu sahədəki nailiyyətimiz dünyada yüksək qiymətləndirilir.

Həmin təşəbbüsün irəli sürülməsinə səbəb yalnız bizim hər iki təşkilata üzv olmağımız deyildi. Bizim tariximiz, ənənələrimiz və ölkəmizin multikultural inkişafı müxtəlif dövlətlər, sivilizasiyalar və dirlər arasında münasibətlərin necə düzgün planlaşdırılıb, təşkil edilə biləcəyinin nümunəsidir. Azərbaycan isə multikulturalizmin yaxşı nümunəsidir. Yeri gəlmişkən, 2016-cı il ölkəmizdə "Multikulturalizm ili", 2017-ci il isə "İslam Həmrəyliyi İli" elan edilib. Bu, bizim dövlət siyasətimizdir və cəmiyyətimizdə hökm sürən ümumi ab-havanın göstəricisidir.

Biz çoxsaylı beynəlxalq tədbirlər təşkil edirik. Onların sırasında hər il keçirilən Bakı Beynəlxalq Humanitar Forumu və Ümumdünya Mədəniyyətlərəarası Dialoq Forumu da vardır. Biz BMT-nin Sivilizasiyalar Alyansının VII Qlobal Forumuna ev sahibliyi etmişik. Nailiyyətlərimizin mühüm göstəricisi Katolik Kilsəsinin rəhbəri, Roma Papası Fransiskın Azərbaycana səfəri və çıxışında multikulturalizm və bizim nailiyyətlərimiz haqqında söylədiyi fikirlər olub. O, burada katolik kilsəsini, Azərbaycan məscidini ziyarət etmiş, Azərbaycanın bütün dini icmalarının rəhbərləri ilə görüş keçirmiş, Bakıdan dünyaya mədəniyyətlərəarası və dirlərəarası dialoqun dəyərləri ilə bağlı mesaj vermişdir. Biz bunu, xüsusilə də bugünkü dünyada etnik və dini zəmində qarşıdurmaların mövcud olduğu şəraitdə bir nailiyyət kimi qəbul edirik.

Müxtəlif faciələrin, milli və ya dini mənsubiyyətinə görə insanların əzablarının şahidi oluruq. Bunlar dərin narahatlıq doğuran hadisələrdir. Bu səbəbdən, biz əməkdaşlıq və qarşılıqlı anlaşmaya üstünlük veririk. Fəaliyyətimiz, əsasən, ənənələrimiz, ölkəmizin dini ehtiyacları üzərində qurulub, çünki Azərbaycan çoxmillətli, çoxkonfessiyalı ölkədir. Burada sakitlik hökm sürür, müxtəlif etnik və dini qrupların nümayəndələri sülh və əmin-amanlıq şəraitində yaşayırlar. Bu, dünyaya bir mesajdır. Biz tənha bir ada deyilik, qonşuluğumuzda digər ölkələr də var və bizim marağımızdadır ki, bu sahədə regionda və dünyada müsbət inkişaf mövcud olsun.

İslam Həmrəyliyi Oyunlarını qəbul etdik. Yəni, iki il içərisində bir şəhərdə həm Avropa, həm də İslam Həmrəyliyi Oyunları təşkil etdik. Əlaqə yaratmaq, multikulturalizm, qarşılıqlı anlaşma və hörmət budur. Biz bunu təşviq etmək istəyirik.

Dünyanı müharibələrin, böhranların, dini zəmində qarşıdurmaların bürüdüğü bir dövrdə idman oyunları, əslində, müxtəlif xalqları bir-bir-

ləri ilə yaxın münasibətlər qurmağı, mövcud əlaqələri isə daha da sıxlaşdırmağı təşviq edir. Bu baxımdan, indiki son dərəcə həssas dövrdə İslam ölkələrinin sosial fəlakətlərə, dağıntılara, öz vətənlərindən didərginliyə və təhlükələrə məruz qaldığı bir zamanda belə ideya ilə çıxış etmək olduqca vacibdir. Ölkəmiz bu dəyərlərə söykənərək, qazandığı zəngin insanpərvərlik təcrübəsini həm dünyaya təqdim etmək, həm də onu başqalarına da qəbul etdirmək kimi ali məqsəd güdür. Bu təşəbbüs, təbii ki, hamı tərəfindən müsbət qarşılır. Prezident İlham Əliyevin dediyi kimi, bu, təkə də dini deyil, iqtisadi, siyasi, mədəni, mənəvi, beynəlxalq məsələdir, ölkələrarası münasibətlərin normallaşmasına gətirib çıxaran bir imkandır. Bütün bunlara görə, dövlət rəhbərimizin diqqəti müsəlman ölkələrinin, İslam aləminin daxilində olan qarşıdurmaların aradan qaldırılmasına yönəldilib. Bu, düşüncələrin, mövqelərin və nəhayət, "İslam həmrəyliyi nədir və ona nail olmaq üçün nə etmək lazımdır?" təsəvvürünün formalaşmasına aydınlıq gətirir. Prezident İlham Əliyevin çağırışı, əsasən, xristian dünyasına, başqa dinlərə edilən ən qiymətli bir çağırışdır. Bununla bərabər, İslamı təhlükə mənbəyi kimi, demokratiyaya düşmən ünsür və terrorçu din kimi təqdim edənlərə bir mesajdır. Sadə bir suala "Bu gün kimin qanını kim tökür?" sualına cavab tapmaq elə də çətin deyil. Müharibə ocaqları yalnız müsəlman ölkələrində qalır. Bu ondan xəbər verir ki, insanlar dini müxtəlifliyə görə bir-birlərini qırır, yaşamaqdan məhrum edirlər. Halbuki İslam dinində, həmçinin digər dinlərdə ümumi fəlsəfə belədir ki, insana həyatı Allah verdiyi kimi, O da almalıdır. Yeni Allahın yaratdığı insan ona verilən ömür payını öz əcali ilə öləndək yaşamaladı, lap ən qatı cinayət edib həbsxanaya düşsə belə. Məhz buna görədir ki, dünyanın bir çox sivil dövlətində ölüm cəzası ləğv edilmişdir.

Dünyanın bir çox tanınmış və başqa dinlərə mənsub insanların İslam dinini qəbul etməsi bu dinə süni surətdə yapışdırılan damğaları qoparıb atır. Xalqımız min illər ərzində bizə pənah gətirən insanları Allahın yaratdığı kimi qəbul edib və ona öz isti ocağını başında yer verib. Ona görə də İslama vurulan zərbə humanizmə vurulan zərbədir və bu, çox misli görünməmiş dəhşətli qırğınlara gətirə bilər. Bütün dünyanın sülhsevər xalqları və dövlətlərə rəhbərlik edən insanlar İslamı təhdid edənlərə, dinlər arasında ayrı-seçkilik salanlara, beynəlxalq terrora rəvac verənlərə birləşib "Stop" deməlidirlər. İslam həmrəyliyinə nail olmaq üçün bütün dünya dinlərini, mədəniyyətlərini, sivilizasiyalarını bir araya gətirmək və harmoniya yaratmaq imkanlarını daha da genişləndirmək lazımdır. Bu baxımdan, dövlət başçısının təşəbbüsü təkə Azərbaycan və İslam ölkələri üçün deyil, bütövlükdə bəşəriyyət üçün böyük həyatı əhəmiyyət daşıyır. Belə böyük missiyanın həyata keçirilməsində qoy bizi yaran Allah özü möhtərəm Prezidentimiz İlham Əliyevə kömək olsun!

Tural İbrahimli,
I kurs tələbəsi

ARZULAR ÇİN OLANDA

Dini təhsil alıb ilahiyyatçı olmaq ən böyük arzularımdan biri olsa da, bu istəyimin reallaşması sual altında idi; həm mühit, həm də maddiyyat imkan vermir. Repetitor yanına getmək, ödənişli əsaslarla oxumaq çətinlik yaradırdı. Arzumun gerçəkləşəcəyi isə real görünmürdü. Mən isə ümidlə yaşayırdım.

Respublika Prezidentinin Sərəncamı ilə 2018-ci ilin fevral ayında Azərbaycan İlahiyyat İnstitutunun yaradılması, sanki Tanrının mənə hədiyyəsi oldu. Qəbul imtahanlarına ciddi hazırlaşdım. İmtahanın nəticələri bəlli olduqda, 404 bal topladığımı öyrəndim. İxtisas seçimi mərhələsində həvəslə yeni yaradılmış ali təhsil ocağını seçdim. Sevindiyimdən nə yerdə idim, nə göydə. Nəhayət, arzuma çatmışdım. Repetitor yanına getmədən, ödənişsiz əsaslarla Azərbaycan İlahiyyat İnstitutunun tələbəsi oldum.

Tələbəlik illərinin sevincli anları ilə yaşamağa başladım...

Yeni dərs ili başlamışdır. İlk dəfə auditoriyaya daxil olanda elə qürur hissi keçirirdim ki... Qayğıkeş, səmimi və savadlı müəllimlərin mühazirələrini dinləyir, məsuliyyətim gündən-günə artırdı. Rektorun və müəllimlərin tələbəyə etimad göstərməsi, səmimi yanaşması məsuliyyətimi birə-beş artırır.

Ərəb dilinin inceliklərini səbirlə bizlərə öyrədən dosent İlkin Əlimuradov, həm də Quranın təcvidini tədris edir. Bundan başqa, İslam tarixi, Əqid, Elmihal kimi fənlərlə yanaşı, dünyəvi xarakter daşıyan Multikulturalizmə giriş, Azərbaycan dili, Mülki müdafiə, Azərbaycan tarixi kimi dərslər də tədris olunur.

Seçdiyim ixtisası, sənəti görə sevsən. Bunu mən öz həyatımda görürəm. Dərslərimi elə həvəslə oxuyuram ki, yorulmağın nə olduğunu bilmirəm. Oxumaqla yanaşı, institutun ictimai işlərində də fəal iştirak edirəm. Nəticə göz önündədir. Birinci yarımda yüksək göstəricilər əldə etdim. Müxtəlif nominasiyalar üzrə xeyli təltiflərim oldu. Çox xoşbəxtəm. Semestrin yekununda yüksək nəticələr əldə etdiyimə görə, tələbə təqaüdündən əlavə, ümummillə lider Heydər Əliyevin adına təsis edilmiş təqaüdə layiq görüldüm. Bu qısa müddətdə əldə etdiklərimə görə çox sevinirəm. Düşünürəm ki, uğura nail olmaq hər kəsin öz əlindədir. Dövlətin bizə yaratdığı şəraitdən yararlanmalı, etimadı doğrultmalıyıq. Bütün bu diqqət və qayğıya görə ölkə rəhbərinə, Prezidentimiz cənab İlham Əliyevə minnətdarıq!

Fərid Qasımzadə,
I kurs tələbəsi

Erməni vəhşiliyinin Quba izləri...

Ağ alması ilə adı dillər əzbəri olan Quba rayonu Azərbaycanın ən səfəli, gözəli, görməli bölgələrindən biridir. Başqarlı dağları, əsrarəngiz meşələri, sərin bulaqları, yaşıl ormanları, şaqraq axan çayları, saf havası ruha qida verir. Rayon Bakıdan 168 kilometr məsafədə, Böyük Qafqaz dağlarının - Şahdağın şimal-şərq hissəsində, dəniz səviyyəsindən 600 metr yüksəklikdə, Qudyalçayın sahilində yerləşir. Gözəl təbiətinə və zəngin infrastrukturuna görə rayon turistlərin sevdiiyi məkanlardan biridir. Buraya gələnlər səfəli Qəçrəş kəndində olmağı, Vəlvələçayın gur sularının axdığı, Azərbaycan təbiətinin abidələri siyahısına daxil edilmiş Afurca şlaləsinin seyrinə dalmayı, Təngəaltı dərəsində, kölgəli meşədə istirahət etməyi sevirilər.

Rayonun ərazisində dəniz səviyyəsindən 2 500 metr yüksəklikdə yerləşən unikal dağ kəndi Xınalıq qərar tutub. Kəndin əhalisi öz dili ilə ayrıca etnoqrafik qrup təşkil edir. Xınalığın yaxınlığında bənzəri olmayan daha bir dağkəndi Qırz ucalır.

Qubada dünya yəhudilərinin ən böyük icmalarından birinin yaşadığı məşhur "Qırmızı qəsəbə" də mövcuddur. Sakinləri, əsasən, ticarətlə məşğul olan qəsəbənin hər yerində təmtəraqlı imarətlər ucaldılıb.

Qubanın qədim memarlıq abidələrindən Ağbil (XVI əsr), Alpan kəndində Subaba türbələri (XVI əsr), Birinci Nügədi kəndində məscid və minarə (XVII-XIX əsrlər), Xınalıq kəndində bürc, Qudyalçay üzərindəki Tağlı körpü və s. dövlət tərəfindən mühafizə olunur. Avropanın ən uca dağ kəndi sayılan Xınalıq kəndində IX əsrə aid Atəşpərəstlər məbədi, Ağbil kəndində XVI əsrə aid türbələr, Quba şəhərində XIX əsrə aid Səkinəxanım, Hacı Cəfər və Cümə məscidləri, Günbəzli hamam, Rustov kəndində "Ələmut" adlı qala və qədim məscid vardır.

Xınalıqda tarixən çox qədim olan muzey mövcuddur. Burada diqqət çəkən ən önəmli bölmə əllə yazılan kitabların olduğu hissədir. XV əsrdən XX əsrin əvvəllərinə qədər tarixləşən bu kitablar sovet dövrünün repressiya illərində damlarda, quyularda və qəbirlərdə gizlədilmiş, yalnız ikinci müstəqillik illərində üzə çıxarılmış qiymətli əlyazmalarıdır. Burada olan kitablardan aydın olur ki, kənd keçmişdə elmlə sıx bağlı bir mərkəz idi. Tarix, Dil, Məntiq, Riyaziyyat, Təbabət elmləri ilə yanaşı, Fiqh, Kəlam, Təfsir, Hədis kimi dini elmlərə aid kitablar da burada mühafizə olunur.

Bütün bunlarla bərabər, təəssüf ki, Quba 101 il əvvəl erməni vəhşiləri tərəfindən törədilən qanlı qırğınlara, in-

sanlığa qənim kəsilən dəhşətli cinayətlərə də şahidlik edib.

Günahsız ruhlar məkanı

Ümummilli lider Heydər Əliyevin 1998-ci il 26 mart tarixli Sərəncamı ilə martın 31-i Azərbaycanlıların Soyqırım

dən gəlirdi. İnstitutumuzun kollektivi ilə Soyqırımı Memorial Kompleksində olduq. Məlumat üçün bildirik ki, bu məzarlıq 2007-ci ildə Quba rayonunda tikinti işləri aparılarkən təsadüfən aşkar edilmişdir.

Tarixdən bilirik ki, 1918-

Günü elan edilib. Bu Sərəncamla 1918-ci ildə ermənilərin Azərbaycan ərazilərində törətdiyi vəhşiliklərə hüquqi-siyasi qiymət verilib. 2018-ci ildə Prezident İlham Əliyev azərbaycanlıların soyqırımının 100 illiyinin qeyd edilməsi ilə əlaqədar Sərəncam imzalayıb.

Azərbaycan İlahiyyat İnstitutunun (Aİİ) müəllim və tələbə kollektivi ermənilər tərəfindən soyqırımına məruz qalmış azərbaycanlıların xatirəsini yad etmək məqsədilə 31 mart 2019-cu il tarixdə Quba rayonunda olub. İnstitutun rəhbərliyi və kollektiv öncə ümummilli lider Heydər Əliyevin abidəsini ziyarət edib, önünə tər çiçək dəstələri düzüblər.

Dahi rəhbərin xatirəsini ehtiramla yad etdikdən sonra, Dini Qurumlarla İş üzrə Dövlət Komitəsinin Quba bölgəsi üzrə şöbənin müdiri Eynulla Nurullayev ilə birlikdə rayondakı dini məbədlərdə və məscidlərdə olduq. "Səkinə xanım", "Cümə məscidi", "Hacı Cəfər" və "Ərdəbil" məscidlərinin axund və imamları bu tarixi abidələr haqqında məlumat verdilər, tələbələr maraqlandıran sualları cavablandırdılar.

...Həmin gün Qubada bütün insanların üzündə bir hüzn vardı. Mərkəzi küçələrdən dəstə-dəstə məktəblilər, hərbiçilər, hüquq-mühafizə orqanlarının işçiləri, ağsaqqallar, sadə adamlar keçirdilər. Hamı məzarlığı ziyarət-

ci ilin mart-aprel aylarında Hamazasp adlı başkəsen erməni polkovnik komandirlik etdiyi "cəza dəstəsi" ilə burada sayısız-hesabsız cinayətlər törədərək, kütləvi qırğınlara rəvac verib. 167 kənd dağıdılib. Qubadakı kütləvi məzarlıq da onun qanlı əməllərinin izidir. Məzarlığa baxanda adamın damarlarında qanı donur. İnsanlaqla bir araya sığmayan vəhşilik heyret doğurur. Orta əsrlərə məxsus işgəncələrlə qətlə yetirilmiş bu insanların günahı azərbaycanlı olmalarında imiş! Xəstə erməni təxəyyülünə görə guya ermənilər dünyanın sivil xalqlarından biridir, ancaq törətdikləri qətləmlər tamamilə bunun əksini açıq sübut edir. Bu sübutlardan biri də gördüyümüz dəhşətli mənzərədir. Hamazaspın yaxşı silahlanmış quldur dəstəsi əliyalın dinc əhalini güllələmiş, qılınc və xəncərlə doğramış, nizəyə keçirmişlər. Minlərlə insan - qocalar, qadınlar, uşaqlar, xəstələr xüsusi amansızlıqla məhv edilmişlər. Barbar ermənilər bu cinayətlərini izini itirmək üçün qırdıqları azərbaycanlıları, burada yaşayan tatları, yəhudiləri, ləzgiləri və digər etnik qrupların nümayəndələrinin cəsədlərini quyulara və yarıqlara tökərək gizli formada basdırmışlar. İnsan kəllələrində, sinə sümüklərində sınıqlar, deşiklər göstərir ki, ermənilər onları ən vəhşi metodlarla işgəncəyə məruz qo-

yublar. Bir çox ailələr tamamilə qırılaraq nəsilləri tamamilə kəsilib. Ümumiyyətlə, erməni daşnakları burada qısa müddətdə 12 min nəfəri qətlə yetiriblər. Bu soyqırımı kompleksi insanı dəhşətə gətirən bir muzeydir. Muzeyin ekspozisiyası rus və ingilis dillərində tərtib olunub.

Quba Soyqırımı Memorial Kompleksi Heydər Əliyev Fondunun dəstəyi ilə 2013-cü il sentyabrın 18-də bərpa olunaraq, istifadəyə verilib. O vaxtdan istər xarici vətəndaşlar, istərsə də yerlilər buraya axımla gəlir, erməni vəhşiliyinin izlərini öz gözləri ilə görür, sanki tariximizin bir parçasında yaşayırlar...

Memorial kompleksi ziyarət etdikdən sonra, Qubanın bəzi dini və tarixi yerlərinə də səyahət etdik.

lişəndən məmnun olduqlarını söylədi və dedi:

- Biz burada mehriban qonşuluq şəraitində yaşayırdıq. Yerləşdiyimiz ərazidə heç kəsə torpaq iddiamız yoxdur, gur tonqal işığının ətrafına yığılıb isinən ailəyə bənzəyirik. Bu, dövlətimizin, Prezidentimizin apardığı siyasətin nəticəsidir. Məhz bizə yaratdığı bu şəraitə görə Prezident İlham Əliyevə minnətdarıq.

"Qırmızı qəsəbə" dünyada İsraildən sonra yəhudilərin kompakt yaşadığı yerdədir. Həmin vaxt dindarlar, ravvinlər, mollalar repressiya qurbanı olublar. Amma Azərbaycan müstəqilliyini bərpa edəndən sonra bütün respublikada olduğu kimi, "Qırmızı qəsəbə"də də dirçəliş, bərpa və quruculuq dövrü davam edir. Xüsusilə, ulu öndər Heydər Əliyev hakimiyyətə gəldikdən sonra bütün dini icmaların əmlakını özlərinə qaytardı. Sınaqoqlar təmir edildi, müqəddəs ocaqlarda dini ayinlər yenidən sərbəst şəkildə yerinə yetirilməyə başlandı.

P.İsakov bildirib ki, sovet dövründə məscidlər, kilsələr kimi sinaqoqlar da bağlanmışdı. Həmin vaxt dindarlar, ravvinlər, mollalar repressiya qurbanı olublar. Amma Azərbaycan müstəqilliyini bərpa edəndən sonra bütün respublikada olduğu kimi, "Qırmızı qəsəbə"də də dirçəliş, bərpa və quruculuq dövrü davam edir. Xüsusilə, ulu öndər Heydər Əliyev hakimiyyətə gəldikdən sonra bütün dini icmaların əmlakını özlərinə qaytardı. Sınaqoqlar təmir edildi, müqəddəs ocaqlarda dini ayinlər yenidən sərbəst şəkildə yerinə yetirilməyə başlandı.

"Qırmızı qəsəbə"dəki sinaqoqların birində yəhudi mədəniyyət mərkəzi fəaliyyət göstərir. Burada uşaqlar məktəbdənəkar vaxtlarda yəhudilərin adət-ənənələrini öyrənirlər. Dağ yəhudilərinin danışdığı dil fars dilinin bir dialektidir. Amma bu mədəniyyət mərkəzində uşaqlar ibrat dilini öyrənirlər. Bunu da Milix Yevdayev dedi.

Şagirdlər dərnlərdə yəhudi xalqının adət-ənənələri, milli mətbəxi və başqa dəyərləri barədə məlumatlandırılırlar.

Dağ yəhudiləri Quba rayonunun, həmçinin respublikamızın ictimai həyatında fəal iştirak edirlər. "Qırmızı qəsəbə"də böyüyüb boya-başa çatan Yevda Abramov Azərbaycan Milli Məclisinin deputatıdır. Dağ yəhudi olan Albert Aqarunov isə torpaqlarımızın müdafiəsi uğrunda canından keçib və Azərbaycanın Milli Qəhrəmanı adına layiq görülmüşdür. Dünayca məşhur sahibkar, tanınmış xeyriyyəçi Qod Nisanov bu qəsəbənin sakinidir.

Etnik və dini tolerantlıq Azərbaycanda dövlət səviyyəsində təbliğ edilir və hökumət bütün dini və etnik azlıqlar üçün bərabər imkanları və bərabər hüquqları, o cümlədən, dinc və rahat yaşamaq şəraitini təmin edir.

Qısaca desək, Quba səfərindən bir kitabla sığmayan zəngin təəssüratlarla qayıtdıq. Biz bu təəssüratları hamı ilə bölüşürük və həmişə bölüşəcəyik, qoy, gələcək nəsillərimiz yurdumuzu və onun tarixini yaxşı tanısinlər.

✍ Rəhilə Misirxanlı

Bədii ədəbiyyat və tolerantlığın tərbiyə edilməsi

Biz hamımız fərqliyik: kök və ya arıq, gözəl və ya çirkin, sarışın və ya qaraşın, əlaçı və ya pisoxuyan. Fərqli irqlərə, millətlərə, sosial mənşəyə mənsubuq. Müxtəlif dini və siyasi əqidəyə, özünəməxsus fərdi xüsusiyyətlərə və fiziki imkanlara sahibik. Bunu müsbət hal kimi də dəyərləndirmək lazımdır. Belə ki, çoxsaylı tədqiqatlar göstərir ki, eyni istəkləri olan, eyni vərdiş və bacarıqlara malik "bənzər insanlar"ın sayı çoxaldıqca, əmək bazarında gərginlik yaranır, tələblər artır, insanlar arasında resurslara yiyələnmək uğrunda amansız rəqabət başlayır. Lakin eyni cür düşünməyən, müxtəlif bacarıqlara sahib "fərqli insanlar"ın sayında artım müşahidə olunmağa başlayanda sosial xidmətlərin əhatə dairəsi də genişlənir. Ümumiyyətlə, sosial-mədəni müxtəlifliyin artması cəmiyyətin xeyrinə olan bir məsələdir.

İnsanların aqressiv davranışı müxtəlif amillərlə bağlı ola bilər. Bunlardan biri genetik amildir. Məsələlərə necə həssaslıqla yanaşmağımız, ilk növbədə, hansı temperamentə sahib olmağımızla bağlıdır. Heyvanların əksər növlərini məhz aqressivliklərinə görə qruplaşdırırlar. Bu məziyyət insanlara da eyni dərəcədə xasdır.

Digər aqressivlik amili ailədə formalaşır. Övladlara qarşı valideynləri tərəfindən amansız rəftar olunan, sərt cəza tədbirlərinin tətbiq olunduğu ailələrdə uşaq və yeniyetmələrdə aqressiviyaya nəzərlə bağlı ciddi problemlər üzə çıxır və ailədaxili zorakılıq ciddi mənfi nəticələrə - cəmiyyətdaxili zorakılığa yol açır.

Zərərli vərdişlər də aqressivlik yaranan amillərdəndir. Belə ki, alkoqolizm, narkotikaya, qumara, əxlaqsızlığa, dələduzluğa, oğurluq və sair neqativ hallara vərdiş etmək aqressiviyaya yaradır və insan sağlamlıq mühakimə yürütmək qabiliyyətindən məhrum olur.

Kütləvi informasiya vasitələri və internetin bu istiqamətdə mənfi təsiri az deyil. Tədqiqatlar sübut edir ki, qəddarlıq və zorakılıq səhnələri ilə dolu videoları izləyən, xüsusilə, gənc nəslin nümayəndələrini mənfi enerji ilə yüklənib, sonradan onu ətrafdakı insanlara ötürürlər. Belə olduğu halda, ekranla

reallıq arasında sərhəd götürülür və insan gördüklərini həyata tətbiq etmək istəyir.

Yeniyetmə və gənclərdə toleranqlıq ruhunun kök salması və aqressivliyin azaldılması insan cəmiyyətinin inkişafına böyük töhfə sayılır. Qarşındakı insanın qəlbine gedən yol empatiyadan, yəni özünü başqasının yerində hissetmə bacarığı, başqasının dərdinə şərikolma hissindən, qısa desək, dünyaya qarşındakı insanın gözü ilə baxmaqdan keçir. Bir çox klassik və müasir ədəbiyyat nümunələrində toleranqlıq məsələsinə geniş yer verilir, yazıçılar bizə nifrət etdiyimizə ürək qızdırmağımız üçün nələrin öhdəsindən gəlməli olduğunu göstərirlər.

"Ağca və yeddi cırtıdan" (Qrim qardaşları) nağılının baş qəhrəmanı uşaqlarla eyni xarakterə malik cırtıdanlara hər cür köməklik göstərir, paltarlarını yuyur, evlərini silib-süpürür, onları əyləndirir, bir sözlə, içində gələn yaxşılığı əsirgəmir. Burada bir-biri ilə yaxşı yola getmək və güzəştli davranmaq bacarığına əyani şəkildə şahidlik etmək mümkündür. Belə ki, cırtıdanlar əvvəldə qonağa qarşı ehtiyatlı davransalar da, sonradan Ağcanın səylə çalışdığını, təsərrüfatçılığını, evin balaca sahiblərinə diqqət və qayğısını görüb, ona doğma bacarıqlarını yanaşmağa başlayırlar.

Məşhur "Balaca və damda yaşayan Karlson" nağılında Astrid Lindgren valideynlərlə-uşaqlar arasında "qarşılıqlı güzəşt" məsələsinə geniş yer verir, "əsl dostluq" və "sədaqət" mövzularına dəfələrlə müraciət edir. Karlsonla dostlaşan Balaca onun küsəyənliyi, dəcəlliyi və yeməyə qarşı acgözlüyü ilə barışmalı olur.

Bir çox uşaqların sevimlisi olan Alan Aleksandr Milnin "Vinni Pux və hamı, hamı, hamı" nağılının birgə yaşayan personajları (kök, mehriban və sadəlvəh ayı balası Vinni Pux, hər zaman dalğın və qəmli eşşək İa, qənaətcil ciddi Evdovşanı, balaca hürkək donuz balası Pyataçok, ağıllı və təcrübəli Bayquş, şən və zirək Pələng) bir-birinə qətiyyətlə bənzəməsələr də, aralarında qib-tə ediləcək dostluq münasibəti vardır. Maraqlarının müxtəlifliyinə baxmayaraq, qəhrəmanlarının bir-biri ilə asan dil tapdığı, mehriban ünsiyyət qurduğu bu nağıl uşaq ədəbiyyatında toleranqlıq təbliğ edən ən gözəl nümunələrdən sayılır.

"Çirkin ördək balası" (Hans Xristian Andersen) nağılında heç kim çirkin ördək balasını sevmir. O, hər dəfə gülüş və danlaq obyektinə, hücum hədəfinə çevrilir. Ördək balası qu quşları ilə qarşılaşmadək özü-özünə iy-rənc təsir bağışlayır. Uzun müddət ördək və toyuqlar arasında

yaşı ötmüş kifir məxluq hesab edilən nağıl qəhrəmanına qu quşları qucaq açır, ona xüsusi ehtiram, qayğı və nəvazişlə yanaşmağa başlayırlar.

Rus klassik ədəbiyyatında da toleranqlıq mövzusunda toxunulan çoxsaylı bədii nümunələrə rast gəlinir.

Tolerant davranışı təcəssüm etdirən ən gözəl əsərlərdən biri İvan Qonçarovun "Oblovov" romanıdır. Əsərin baş qəhrəmanı ilə dostları arasında böyük uçurum meydana gəlir. İlya İliçə baş çəkməyə gələn və ona müxtəlif xəbərlər gətirən qonaqların, demək olar ki, hamısı bütün gününü yerindən tərpənməyib, əlini ağdan-qaraya vurmayan tənbel Oblovovdan fərqli olaraq, öz kübar və işgüzar həyat tərzi ilə seçilir. İlya İliçin yerinə bütün işləri Zaxar -Oblovovun uşaqlıqdan ona sadıq qulluqçusu görür. Sahibinə ürəyi yanan, ancaq onu ətəldən qurtarıb, çalışqan birisinə çevirməyə gücü yetməyən Zaxar kimi XIX əsr klassik rus nəsrinin çox az qəhrəmanı bu cür dözümlülük nümayiş etdirməyə qadirdir.

İvan Sergeyeviç Turgenevin "Atalar və oğullar" əsərini götürsək, şübhəsiz, burada Yevgeni Bazarov obrazı ön plana çıxır. Yalnız elmi təc-rübələrlə məşğul olan

lətçiliyi iy-rənc bir ideologiyaya hesab edir və yaratdığı obrazlarla insanları qarşılıqlı anlaşmaya dəvət edir.

Sergey Lukyanenkonun "Gecə patrulu" kitabında Xeyirlə-Şər arasında mübarizənin fonunda toleranqlıq mövzusu gözəndən keçirilir. İnsan ürəyində bir-birinə əks qüvvələrin münaqişədə olduğu, simvolik xarakter daşıyan əsərdə toleranqlıq balansın qorunması zərurəti kimi göstərilir. Əsərin əvvəlində baş qəhrəman Anton şər daşıyıcılarını təqib edərək, onların bütün hiylələrinə bələd olur və getdikcə, az qala, özü düşmən tərəfinə keçmək təhlükəsi ilə üzleşir. Hər halda, yazıçının fikrinə, Xeyirlə-Şər arasında qarşılıqlı güzəşt qacılmazdır. Belə ki, yaxşı insanlar belə, əsassız addımlar atmaq və yersiz güc tətbiq etməklə dünyada tarazlığı poza bilərlər.

Beləliklə, bir çox bədii əsərlərdə insanlara qarşı dözümlü münasibət və kompromis axtarışını izləmək mümkündür. Sadalananlardan belə nəticəyə gəlmək olar ki, hər birimiz öz-özlüyümüzə təkrarolunmazlıq. Bir-birimizi sevməyə məcbur deyilik, ancaq hörmət etməyə borcluuyuq. Allah tərəfindən yaradılan hər bir insan yer üzündə təhqir və işgəncələrə məruz qalmadan yaşama haqqına sahibdir.

Müqəddəs Kitabımız "Qurani-Kərim"ın "Hücurət" surəsinin 11-ci ayəsi də bizə eyni fikirləri təl-qin edir: "Ey iman gətirənlər! Bir qövmlə digərini lağa qoymasın. Ola bilsin, onlar (lağa qoyulanlar) o birilərindən (lağa qoyulanlardan Allah yanında) daha yaxşı olsunlar. Qadınlarda bir-birinə (rişxənd eləməsinlər). Bəlkə onlar (rişxənd olunanlar) o birilərindən (rişxənd edənlərdən) daha yaxşıdırlar. Bir-birinizə tənə etməyin (ayıb tutmayın) və bir-birinizi pis ləqəblərlə (ey kafir, ey fasiq, ey münafiq və i.a.) çağırmayın. İman gətirdikdən sonra fasiq adını qazanmaq necə də pisdir.

"Qafqaz əsiri" (Lev Tolstoy) povestinin baş qəhrəmanı rus zabiti Jilin anasından məktub alan kimi məzuniyyət götürüb evə qayıdır, lakin yolda tatarlara əsir düşür. Jilin qısa müddət ərzində onu əsir götürənlərin dilini öyrənir və əsərin baş qəhrəmanının zəhmətkeş birisi olduğunu, onların mədəniyyətinə hörmətlə yanaşdığını gören tatarlar rus zabiti ilə xoş rəftar edir. Həmçinin tatar qızı Dina da onunla mehriban davranır və əsirin qaçmasına yardım göstərir. Yazıçı mil-

✍ Şahin Ələsgərov

“QADININ MÜASİR CƏMIYYƏTDƏ YERİ VƏ ROLU” MÖVZUSUNDA “DƏYİRMİ MASA”

Azərbaycan İlahiyyat İnstitutunda (Aİİ) 4 mart 2019-cu il tarixdə “Qadının müasir cəmiyyətdə yeri və rolu” mövzusunda “dəyirmi masa” təşkil olunub.

İnstitutun rektoru Ceyhun Məmmədov tədbir iştirakçılarını salamlayaraq bildirdi ki, Aİİ-də tədrisin yüksək səviyyədə həyata keçirilməsi ilə yanaşı, müasir dövrümüzün tələblərinə cavab verən, zəngin

dünyagörüşünə, dərin dini və dünyəvi biliklərə, güclü şəxsiyyətə malik mütəxəssislərin yetişdirilməsi məqsədi ilə sosioloq, psixoloq, yerli və beynəlxalq arenada nüfuz qazanmış peşəkarlarla davamlı görüşlər keçirilir, seminar, təlim və bilik yarışmaları təşkil edilir.

Tədris şöbəsinin müdiri Zərifə Əliyeva bildirdi ki, bəşər sivilizasiyasının inkişafında və bugünkü tərəqqiyə çatmasında kişilərlə yanaşı, qadınların da əvəzsiz rolu vardır. Mövzunun aktuallığını nəzərə alaraq, İnstitutda “Qadının müasir cəmiyyətdə yeri və rolu” mövzusunda “dəyirmi masa” təşkil olunub.

Ailə, Qadın və Uşaq

Problemləri üzrə Dövlət Komitəsi İnformasiya və Analitik Araşdırmalar Şöbəsinin baş məsləhətçisi Aynur Veysəlova “Dövlət qadın siyasəti: imkanlar və perspektivlər” mövzusunda çıxış etdi. O, respublikada gender bərabərliyinin təmin edilməsi və qadınların imkanlarının genişləndirilməsi istiqamətində görülən işlər barədə məlumat verdi.

Penitensiar Xidmətin 4 sayılı Cəzaçəkmə Müəssisəsinin tərbiyə işləri üzrə rəis müavini, ədliyyə pol-

kovnik-leytenantı Sevda Zamanova tədbirdə “Qadın və cəza” mövzusunda fikirlərini auditoriya ilə bölüşərək, ümumi insan azadlıqları kontekstində qadın hüquqlarının xüsusi yeri olduğunu bildirdi.

Daha sonra Azərbaycan Dillər Universiteti Regionşünaslıq kafedrasının dosenti, Gender Araşdır-

maları Mərkəzinin direktoru Kifayət Ağayeva “Qərbdə müsəlman qadınların üzləşdikləri problemlər: mövcud vəziyyət və perspektivlər”, “Təmiz Dünya” Qadınlara Yardım İctimai Birliyinin sədri Mehriban Zeynalova “Müasir dövrdə qadınlara qarşı zorakılıq və dəstək proqramları”, Azərbaycan İlahiyyat İnstitutu İslamşünaslıq kafedrasının müdiri, fəlsəfə üzrə fəlsəfə doktoru Əhməd Niyazov “İslamda qadın hüquqları”, “Xəzər” Psixologiya Mərkəzinin direktoru, psixoloq Mələk Kərimova “Qadın psixologiyası: qadınların problem həll etmə və düşüncə tərzini”, “SOS Uşaq Kəndləri Azərbaycan Assosiasiyası” İB-nin Milli Proqram inkişaf direktoru, sosioloq Cavid İmamoglu “Qadınlara qarşı ayrı-seçkilik və zorakılıqla

mübarizədə dinin rolu” mövzularında çıxış edərək, dünyada insan hüquqlarının ən ciddi pozuntularından olan qadınlara qarşı zorakılıq, o cümlədən, məişət zorakılığından danışdı.

Ekspertlər - Milli Məclisin Sosial Qanunvericilik Şöbəsi Gender məsələləri sektorunun müdiri Fidan Nəbiyeva, ADU Regionşünaslıq kafedrasının baş müəllimləri Günay Feyziyeva, Sevinc Qurbanova və Xəyalə Ağayeva “Qadının müasir cəmiyyətdə yeri və rolu” mövzusunda təəssürlərini auditoriya ilə bölüşüb və təkliflərini diqqətə çatdırdılar.

Tədbirdə qadının müasir cəmiyyətdə yeri və rolu, bu istiqamətdə aparılan işlər, mövcud problemlər, perspektivlər müzakirə edildi.

“BMT-nin Könüllülər Proqramı”nın təqdimatı

Azərbaycan İlahiyyat İnstitutunda (Aİİ) 15 mart 2019-cu il tarixdə BMT-nin Azərbaycan üzrə könüllülər proqramının təmsilçisi Kiyoun Kimin “BMT-nin Könüllülər Proqramı” mövzusunda təqdimatı keçirilib.

Aİİ-nin Dillər və ictimai fənlər kafedrasının müdiri, dosent İlkin Əlimuradov tədbir iştirakçılarını salamlayaraq, dərin dini və dünyəvi biliklərə, güclü şəxsiyyətə, zəngin dünyagörüşünə malik mütəxəssislərin yetişdirilməsi məqsədi ilə İnstitutda ardıcıl seminarlar, görüşlər, “dəyirmi masa”lar təşkil olunduğunu vurğulayıb.

İnstitutda ötən dövr ərzində maarifləndirmə istiqamətində keyli iş görüldüyünü qeyd edən İ.Əlimuradov gənclərin məqsədlərini müəyyən etmək, hədəflərinə çatmaq, özlərini daim inkişaf etdirmək üçün belə tədbirlərin həyata keçirilməsinin zəruriliyini bildirdi.

Təqdimatda BMT-nin Azərbaycan üzrə könüllülər proqramının təmsilçisi Kiyoun Kim “BMT-nin Könüllülər Proqramı” mövzusunda məruzə etdi. O, Proqramın fəaliyyəti və onun məqsədləri haqqında ətraflı məlumat verdi. Bildirdi ki, “BMT-nin Könüllülər Proqra-

mi” hər il minlərlə vətəndaşı səfərbər etməklə yanaşı, onların işini təşviq edir və inkişaf etdirmək üçün tərəfdaşlarla çalışır, sülhə və tərəqqiyə öz töhfəsini verir.

Təqdimat mərasimində proqramın fundamental prinsipləri, könüllülük fəaliyyətinin sistemləşdirilməsi, tələbə-könüllülərin dünyagörüşünün zənginləşdirilməsi barədə məlumat verilib. Dinləyicilərə gənclərin təhsildən ayrılmadan könüllü fəaliyyətə cəlb olunmaqla sosial aktivliyinin təmin edilməsi bildirilib.

Tədbir mövzu ətrafında müzakirələrlə davam etdi. Tələbələrin sualları cavablandırılıb.